

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893.   Andra Kammaren.   N:o 11.

Tisdagen den 28 februari.

Kl. $\frac{1}{3}$ e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 21 dennes förda protokoll.

§ 2.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet bordlagda proposition till Riksdagen, angående upplåtelse af rätt till bearbetande af apatitförekomster, hänvisades densamma till behandling af statsutskottet.

§ 3.

Föredrogs och bordlades för andra gången statsutskottets utlåtande n:o 10.

§ 4.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial:
n:o 20, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens andra hufvudtitel; och
n:o 21, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens sjetta hufvudtitel;
blefvo de af utskottet i nämnda memorial föreslagna voteringspropositioner af kammaren godkända.

§ 5.

Föredrogs, men blefvo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden n:is 22, 23, 24 och 25.

§ 6.

Följande nya motioner afgåfvos, nemligen af:
 herr *O. W. Redelius*, n:o 214, om ändringar i Kongl. Maj:ts
 förslag till lag om stiftsstyrelse; och
 herr *Fr. Berg*, n:o 215, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med be-
 gäran om utredning i syfte af ordnande af förhållandet mellan arbets-
 gifvare och arbetare beträffande reglering af arbetstiden.
 Dessa motioner bordlades.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
 herr *N. Persson* i Vadensjö under 10 dagar fr. o. m. den 28 febr.;
 " *J. Sjöholm* under 6 dagar fr. o. m. den 2 instundande mars;
 och " *P. Waldenström* " 5 " " " 4 " "

§ 8.

Justerades två protokollsutdrag.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:
 bevillningsutskottets betänkande n:o 3, med anledning af Kongl.
 Maj:ts proposition n:o 2, med förslag till ny förordning om beskatt-
 ning af hvitbetssockertillverkningen i riket;
 sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 1,
 rörande vissa delar af Kongl. Maj:ts proposition n:o 2, med förslag till
 ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen inom
 riket; och
 Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, angå-
 ende vidtagande af anordningar för att bereda beväringssynglingar
 kunskaper i rätt- och välskrifning samt i räkning.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sam-
 manträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger
 bordlagda.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,48 e. m.

In fidem
Hj. Nerman.

Onsdagen den 1 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 nästförflyttna februari.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *G. F. Gilljam* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående afsöndring af jord från indragna kronofogdebostället Stommen n:o 1 om ett mantal i Elfsborgs län; och

angående anslag till fullbordande af och utredning för fysiologiska institutionens i Lund nya byggnad.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Efter föredragning af de i gårdagens sammanträde väckta motioner hänvisades:

herr *O. W. Redelius'* motion, n:o 214, till lagutskottet; och

herr *Fr. Bergs* motion, n:o 215, till kammarens tillfälliga utskott n:o 3.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

bevillningsutskottets betänkande n:o 3;

sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 1; samt Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4.

§ 5.

Till kammarens afgörande förelåg till en början konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 3, i anledning af väckt motion om ändring af 37 m. fl. §§ i regeringsformen.

I en från Andra Kammaren till utskottet hänvisad motion, n:o 107, hade herr *Joh. Nydahl* föreslagit "att Riksdagen måtte för sin del besluta att upphäfva första stycket af § 37 regeringsformen, börjande med orden: "Konungen eger att i adligt stånd upphöja" och slutande med orden: "närmast berättigad är", samt i samband dermed vidtaga de grundlagsändringar, särskildt hvad § 39 regeringsformen beträffar, hvartill ett sådant beslut kunde föranleda.

*Angående
afskaffande af
Konungens
rätt att med-
dela adlig
värdighet.*

Angående
afskaffande af
Konungens
rätt att med-
dela adlig
värdighet.
(Forts.)

I föreliggande utlåtande hemstälde emellertid utskottet, att herr Nydahls motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmäls dels af herrar *Ljungman, Bengtsson, Boström* i Bodbyn, *Dahn* och *Wikstén*;

och dels af herrar *Johnsson* i Bollnäs, *Vahlin, Elowson* och *Hedin*, hvilka sistnämnde ansett, att utskottet bort, med bifall till motionärens förslag, hemställa,

“att följande förslag till ändrad lydelse af §§ 37 och 39 regeringsformen måtte af Riksdagen antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 37.

Riddarhusordningen, som fastställes af Konungen samt ridderskapet och adeln gemensamt, bestämmer huru ridderskapet och adeln må sammanträda för att om sina gemensamma angelägenheter besluta.

§ 39.

Vill Konungen utom Sverige och Norge resa, meddele Han Statsrådet in pleno denna Sin föresats och inhemte dess tankar deröfver, på sätt 9 § omtalar. Besluter Konungen derefter sådan resa och den verkställer, befatte Sig ej med rikets styrelse eller utöfve den Konungliga magten, så länge Han utom Sina riken vistas, utan föres styrelsens under Konungens frånvaro, i Hans namn, af den till tronföljden närmast berättigade Prins, om Han uppnått den ålder, som i 41 § sägs. Han styre såsom Regent med all Konunglig magt och myndighet, enligt denna regeringsform; dock må Han ej riddarevärdighet utdela; äfvensom alla lediga förtroendesysslor endast tills vidare kunna förvaltats af dem, som Regenten dertill förordnar.

Finnes ej till tronföljden berättigad Prins, eller har den dertill närmast berättigade ej uppnått den i 41 § för myndighet stadgade ålder, eller är Han af sjukdom eller af vistande utom Sverige och Norge hindrad att riksstyrelsen öfvertaga, före Statsrådet styrelsen med samma magt som Regent.

Huru förhållas skall, derest Konungen längre tid än tolf månader ur riket blifver, derom varder i 91 § stadgadt.“

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Gyllensvärd: Jag har endast begärt ordet för att tillkännagifva, att jag vid föreliggande ärendes behandling i utskottet biträdde den af herr Nydahl väckta motionen samt afgaf min röst för densamma. Att jag ej reserverat mig mot utskottets beslut, berodde derpå, att jag, innan reservationen afgafs, ej varit i tillfälle att genomläsa densamma, och att jag vid dess hastiga uppläsande ej ansåg mig till alla delar kunna instämma i dess motivering. Jag har ansett mig skyldig att omnämna detta förhållande och tillkännagifva, att jag icke med min röst bidragit till det slut, hvartill utskottet kommit.

Med anledning häraf yrkar jag afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

*Angående
afskaffande af
Konungens
rätt att med-
dela adlig
värdighet.
(Forts.)*

Herr Ljungman: Beträffande det föreliggande förslaget delar jag visserligen motionärens uppfattning så till vida, att jag anser adelskaps vidare utdelande vara otidsenligt och böra upphöra, men deremot är jag alls icke ense med honom om det sätt, hvarpå detta mål skall nås. Förhållandet är nemligen det, att om Konungen sedan gammalt utöfvar en rättighet och man önskar, att densamma skall upphöra, man måste i grundlagen införa *förbud* mot rättens vidare begagnande, ty eljes kommer naturligtvis denna att fortfara. Jag kan anföra åtskilliga exempel härfpå. Då det varit brukligt, att Konungen bortskänkt, förpantat eller försålt kronans domäner, så infördes 1809 i regeringsformens 77 § ett förbud deremot. Då Konungen brukat belasta riket med gäld, och man önskade, att det icke skulle fortfara, så infördes i 76 § förbud deremot. Då regeringsmagten brukat under krig göra utskrifningar dels af manskap, dels af krigsgärder, så infördes i 73 och 74 paragraferna förbud deremot, och så är det hela regeringsformen igenom.

Hvad beträffar adelskapet och upphöjandet i adligt stånd, så har allt sedan 1660 den mening gjort sig gällande, att denna rättighet borde mycket litet begagnas. Regeringsformerna 1719, 1720, 1772 och 1809 innehålla äfven inskränkningar i detta afseende, och det är tvifvelsutan dessa inskränkningar i vår nuvarande regeringsform, som vållat, att adelskap och adliga titlar numera så sällan utdelas. Stryker man nu ut dessa inskränkningar på sätt motionären föreslagit, så blefve resultatet endast en återgång till förhållandena före 1719, så att adlandet blefve alldeles frigifvet, och jag fruktar, att man då alls icke vunne, hvad man äsyftar, utan rent af komme ur askan i elden. Är det så, att det i kammaren finnes sympati för motionens syfte, så förmodar jag, att någon kammarledamot kommer att väcka ny motion och formulera den så, att man kan erhålla ett *förbud* mot adelskaps utdelande eller ock att kammaren i sådant syfte återremitterar motionen till utskottet.

Herr Vahlin: Jag tror icke, att inom denna kammare finnas många, som anse att ett fortfarande utdelande af adelsvärdighet och härmed ett förstärkande af den enda ärftliga kast, som finnes hos vårt folk, står väl tillsammans med de nya tidsuppfattningar, som allt mer vunnit uttryck i vårt statsskick och därför kan verka helsosamt för en fortgående utveckling deraf i samma anda; liksom jag icke heller tror, att många här anse, att dylika utmärkelser i öfrigt äro af beskaffenhet att verka till höjande och förädlande af vårt folks karaktär. Jag skall därför icke besvära kammaren med att bemöta åsikter, som här sannolikt endast ega ett fåtal målsmän, och jag skulle ännu mindre göra det, om förhållandet vore motsatt; frågan vore då enligt min uppfattning för tidigt väckt; det är nemligen icke här opinioner skola tillskapas; men det är här man utan tvekan skall, då de en gång verkligt förefinnas, söka förskaffa dem uttryck i lag.

*Angående
afskaffande af
Konungens
rätt att med-
dela adlig
värdighet.
(Forts.)*

Reservanterna mot konstitutionsutskottets beslut, alla från denna kammare, hafva också varit eniga om otidsenligheten af ett fortsatt utdelande af adelsvärdighet hos oss, men de hafva hyst delade meningar om den åtgärd, genom hvilken man borde gifva uttryck åt denna uppfattning i grundlagen.

Konstitutionsutskottets vice ordförande har sökt visa, att ett blott uteslutande ur § 39 regeringsformen af bestämmelserna om utdelande af adelsvärdighet icke skulle inskränka utan tvärtom vara egnadt att utvidga Kongl. Maj:ts befogenhet i detta hänseende. Det är emellertid numera enligt min uppfattning en obestriddlig konstitutionel grundsats, att konungen såsom konung icke eger någon magt eller någon rätt framför hvarje annan medborgare, har icke denna magt och rätt blifvit honom genom grundlagsbud bestämdt tillförsäkrad.

I och med borttagandet ur regeringsformen af bestämmelserna om utdelande af adelsvärdighet, finnes således för Konungen ingen rätt att meddela dylik värdighet, för så vidt den skall tillförsäkra sin innehafvare någon särskild laglig rätt eller någon genom statens skydd garanterad fördel. Men skulle Konungen finna för godt att kreera en hofadel, som grundlagen icke vet något om, så lär han vara lika oförhindrad att göra det som hvarje annan person är, att med granna namn och titlar hugna sina vänner efter sin och deras önskan.

Enligt min uppfattning medför således den af reservanterna gjorda uteslutningen i § 39 regeringsformen ingen fara för ökade adelsutnämningar; grundlagen har upphört att lemna sitt stöd för en fortsatt utveckling af ett gammalt kastväsen, och härmed torde hvad vi ännu ega kvar deraf äfven förlorat sin bästa prestige.

Det är emellertid en annan synpunkt, som jag med några ord skall beröra. Äfven om man erkänner, att adelsinstitutionen nu mera är i strid med de grundsatser om personlig jemlikhet, som genom representationsreformens införande redan gjort och sedan dess allt mer göra sig gällande i vårt statsskick, lika som att utmärkelser af dylik art icke äro egnade att höja den sedliga ståndpunkten hos ett folk, så anser sig mången ändock böra låta institutionen orubbadt fortvara och utvecklas, i förväntan att dess betydelse och inflytande skola allt mer försvinna under inflytande af en stigande civilisation och de högre begrepp om verklig ära, som den för med sig.

Jag tror emellertid, att det är något annat än denna maklighetsprincip, som mänsklig utveckling allt hittills byggt och allt framgent måste bygga på. Denna utveckling fordrar för sin fortgång, att hvarje osanning, hvarje orätt, hvarje fördom skall skonslöst undanryckas de stöd den eger; att de auktoriteter skola underkännas, på hvilkas ord de kunna trygga sin rätt att fortleva allt jemt hos civilisationens eftertrupper.

Och våra grundlagar äro dock starka auktoriteter; de skola ju vara uttryck för vårt folks bästa uppfattning vidkommande de frågor de bestämma. Att därför i grundlag lemna stöd för en institution, hvars värde för så staten som den enskilde vi helt och hållet underkänna, det är att med grundlagsbud garantera falska värdesättningar

i lifvet, under det vi fromt hoppas och önska, att de skola ändock förlora all tillit hos vårt folk.

Som jag således icke tror, att vare sig representationen eller den enskilde fyllt sin uppgift i tidens utvecklingsarbete genom att intaga en blott passiv åskådarställning dertill, skall jag, herr talman, för min del tillåta mig att yrka bifall till den af mig och herrar Johnsson, Elowson och Hedin afgifna reservation.

*Angående
afskaffande af
Konungens
rätt att med-
dela adlig
värdighet.
(Forts.)*

Med herr *Vahlin* förenade sig herrar *Nilson* från Lidköping, *Nydahl*, *Höjer*, *Linder*, *Beckman*, *J. H. G. Fredholm*, *Wavrinsky*, *Anderson* i Hasselbol, *Hahn*, *Hammarström* och *Norman*.

Herr Petersson i Hamra yttrade: Herr talman! På det att denna motion icke som en och annan föregående måtte gå igenom i denna kammare utan något slags protest, skall jag be att till protokollet få antecknad, att jag icke kan gilla motionens syfte. Jag vill icke på något sätt vara med om att inskränka konungamagten vare sig i denna eller någon annan del, och då jag anser, att motionens syfte egentligen afser detta, har jag velat uttala mig deremot. Om förhållandet hade varit detsamma som fordومتida, eller att adelskapet medfört politiska rättigheter, så kunde det möjligtvis hafva funnits skäl för ett bifall till motionen, ty man vet ju af historien, att ridderskapet och adeln utöfvat stort inflytande på de politiska angelägenheterna. På den tid, då Konungen kanske mera än nu hade sina intressen gemensamma med ridderskapet och adeln, låg det ju i Konungens intresse att utnämna så många adelsmän som möjligt; men då numera sådant icke är förhållandet, anser jag för min del, att den qvarlefva af denna rätt, som Konungen ännu har, är så obetydlig, att den icke bör föranleda en ändring i grundlagen. Ändring i grundlagen skall ju företagas, endast då den anses nödig och nyttig, och då jag anser, att detta icke här är förhållandet, har jag icke velat underlåta att protestera deremot. Om man särskildt tager hänsyn till de utnämningar, som skett i våra dagar, tror jag icke, att man kan förebrå Konungen att hafva på orätt sätt begagnat sig af denna sin rättighet. Jag tror, att det icke kan anses vara indiskret att här påpeka den sista utnämningen. Jag skulle vilja vädja till dem, som på denna tid voro ledamöter af Andra Kammaren, om de icke anse denne man, som sist adlades, vara förtjent af att hafva en plats på Sveriges riddarhus. Min fulla övertygelse är ock, att denne mau der skall pryda sin plats likaväl, som han med heder fylde sin plats inom Riksdagens Andra Kammare.

Jag ber, herr talman, att på grund af hvad jag anført få yrka bifall till utskottets förslag och afslag å såväl motionen som reservationen.

Herr Larsson i Flicksäter: Jag skall endast be att få påpeka för herrarne, att om de adliga titlarne äro någon till förargelse, så är det bäst att låta dem passera samma väg som frökentiteln redan gjort.

*Angående
afskaffande af
Konungens
rätt att med-
dela adlig
värdighet.
(Forts.)*

Herr Gyllensvärd: Då särskildt yrkande blifvit gjordt om bifall till herr Hedins med fleres vid betänkandet fogade reservation, skall jag be att få återtaga mitt förra yrkande och instämma i detta.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr tal-
mannen till proposition upptagit de olika yrkandena, afslog kammaren
utskottets hemställan och biföll den af herr Johnsson m. fl. vid ut-
låtandet fogade reservationen.

§ 6.

Föredrogs och bifölls konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 4, i
anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 46 regeringsformen.

§ 7.

*Angående
ändrad lydelse
af 51 m. fl. §§
regerings-
formen.*

I ordningen förekom härnäst konstitutionsutskottets utlåtande,
n:o 5, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 51 m. fl. §§
regeringsformen.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 154, hade herr
P. Waldenström föreslagit, att Riksdagen måtte antaga följande för-
ändrade lydelse af § 51 regeringsformen att hvilat till vidare grund-
lagsenlig behandling:

§ 51.

I de fall, då Konungen eller regenten eller statsrådet samman-
kallar Riksdagen, fastställles tiden för dess sammanträde efter 7:de
och inom 30:de dagen från den, då kallelsen blifvit kungjord i den
tidning, hvori officiella tillkännagifvanden böra meddelas allmänheten.

Kallelse tillställes ock ofördröjligen hvarje riksdagsman särskildt
genom post eller, der stor skyndsamhet är af nöden, genom telegram,
som, derest riksdagsman icke bor inom telegrambäringsområde, be-
fordras till honom från närmaste telegrafstation genom telefon eller
ilbud.

Häremot hade reservationer anmälts

af herr *Johnsson* i Bollnäs, som ansett, att utskottet i anledning
af motionen bort tillstyrka sådan ändring af § 51 regeringsformen,
hvarigenom urtima riksdag kunde sammanträda efter 7:de dagen från
riksdagskallelsens kungörande;
samt af herr *Hedin*.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Waldenström: Herr talman, mine herrar! Jag kan icke
annat än beklaga, att konstitutionsutskottet icke senterat den vikt,
som den nu föreslagna förändringen eventuellt kan hafva. Det är na-
turligt, att den under *vanliga* förhållanden *ingen* betydelse har; men

under sådana förhållanden, som regeringsformens 63 § påpekar, kan den få ett för vårt lands vara riktigt afgörande betydelse.

I fjor tog jag mig friheten att väcka motion derom, att när urytima riksdag sammankallades, den skulle sammanträda efter den sjunde och före den tjugonde dagen, sedan kungörelse af Kongl. Maj:t derom blifvit utfärdad. Konstitutionsutskottet gick min motion så till vida till mötes, att det sade, att man borde undvika onödigt dröjsmål med Riksdagens sammanträdande; men då kommunikationsförhållandena i vårt land, i synnerhet i de nordligaste delarne deraf, vore af den beskaffenhet, att riksdagsmännen derifrån svårligen kunde infinna sig i Stockholm på sjunde dagen efter sedan riksdagskallelse utfärdats, så ville utskottet för sin del i stället för den sjunde dagen föreslå den tionde. Hvad deremot beträffade den föreslagna inskränkingen af den tid, inom hvilken Riksdagen *måste* sammanträda, hvilken jag föreslagit till 20 dagar, ansåg utskottet det vara utan betydelse att göra någon ändring i nu gällande stadgande derom. Konstitutionsutskottets betänkande antogs af båda kamrarne.

Emellertid har jag tagit mig friheten att väcka ny motion i ärendet i år. Jag har deri ej fäst mig vid den dag, inom hvilken Riksdagen *skall* sammanträda, ehuru väl jag anser, att det kan vara viktigt, att en dag är bestämd, utöfver hvilken Riksdagens sammanträdande icke må uppskjutas, sedan kallelse dertill är utfärdad, och ehuru jag håller före, att 20 dagar nu äro mera, än hvad 30 dagar voro på den tid, då regeringsformen skrefs, sådan vi för närvarande hafva den.

Emellertid är denna sak af mindre betydelse än den andra, nämligen att Riksdagen må kunna af Konungen sammankallas *till den första dag, då det är möjligt för Riksdagen att sammanträda*. Att konstitutionsutskottet afstyrkte min motion vid förra riksdagen, såsom den då lydde, berodde, som jag nämnde, derpå, att utskottet trodde, att Riksdagen icke skulle kunna vara samlad på sjunde dagen, sedan kallelsen blifvit utfärdad. Detta är emellertid ett misstag, beroende på en — jag kan icke förklara det annorlunda — mycket besynnerlig missräkning inom utskottet. Det finnes nemligen ingen riksdagsman i Sverige, som icke skulle kunna vara här på *femte* dagen, om det gälde. Sedan riksdagskallelse utfärdats här i Stockholm, så kan den genom telegram och telefon vara tillstäld hvarenda riksdagsman i Sverige inom 12 timmar; och den riksdagsman, som bor allra nordligast, kan, sedan han erhållit kallelsen, vara här inom fem dygn. I händelse af stor brådska, som ju alltid ett krigsutbrott förorsakar, synes det mig vara helt naturligt, att ett extratåg ställes till riksdagsmännens förfogande från Boden, och detta tåg behöfver icke gå hastigare än 35 km. i timmen för att vara här på mindre än 36 timmar. Det skäl, som utskottet hade förra året, är således helt enkelt en missräkning.

I år har utskottet intet annat skäl än det, att utskottet i fjor föreslagit 10 dagar, och att det anser det olämpligt att nu vidtaga en ändring härutinnan. Det är alldeles som om utskottet ville säga:

Angående
ändrad lydelse
af 51 m. fl. §§
regerings-
formen.
(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
af 51 m. fl. §§
regerings-
formen.
(Forts.)

eftersom vi räknade miste i fjor, skola vi icke bry oss om att rätta det i år. Men sådant kan ju icke anses vara något skäl alls.

Om jag jemför stadgandena om tiden 20—30 dagar i regeringsformen med dem, som nu äro föreslagna, så är det ju alldeles klart, att 20 dagar då voro mindre, än hvad 7 dagar äro nu, och att 30 dagar då voro mindre, än hvad 20 dagar äro nu. Man kan nu på 7 dagar komma ej blott lika långt utan längre än på den tiden under 20 dagar. Jag tror äfven, att, i händelse ett krig utbryter, detta skall nu på 7 dagar utveckla sig vida mera, än det på den tiden skulle hafva utvecklat sig under 20 dagar.

I händelse af krigsutbrott kan jag icke föreställa mig, att något är viktigare, än att å ena sidan hären kan mobiliseras och å andra sidan Riksdagen kan sammanträda så hastigt som möjligt. Om nu Konungen nödgas lyfta det större kreditivet t. ex. på en måndag, så måste han samma dag utfärda kallelse till Riksdagen att sammanträda. Då skall denna kallelse uppläsas i Stockholms kyrkor nästa söndag, och först på tionde dagen derefter skall enligt utskottets fjolårsförslag Riksdagen kunna sammanträda, således först 16 dagar sedan Konungen lyft det stora kreditivet! Huru långt tro herrarne, att Konungen kommer med det stora kreditivet under loppet af 16 dagar? Och penningar måste han hafva om hären skall kunna mobiliseras med tillbörlig kraft och skyndsambet.

Hvad beträffar sättet för Riksdagens kallaude, så har jag i min motion föreslagit, att kungörandet i Stockholms kyrkor måtte borttagas, såsom varande utan hvarje betydelse. Genom detta kungörande kunna inga riksdagsmän från landet få veta om kallelsen och sannolikt icke heller Stockholms riksdagsmän; ty om dessa också hafva för sed att gå i kyrkan, så är det väl säkert, att de icke hafva för sed att sitta kvar, till dess kungörelserna läsas. Jag har i dess ställe yrkat, att riksdagskallelsen skall införas i den tidning, hvori officiella tillkännagifvanden i allmänhet göras.

Herr talman! Jag för min enskilda del anser, att det en gång kan komma att blifva för landet i högsta grad ödesdigert, om Konungen af regeringsformen är förhindrad att se Riksdagen samlad omkring sig första dag, då det är möjligt för denna att sammanträda.

I följd häraf ber jag att få yrka, att utskottets hemställan må återremitteras till utskottet för ny behandling. Jag tror mig veta, att samma yrkande kommer att framställas äfven i Första Kammaren.

Häruti instämde herrar *Mallmin*, *Larsson* från *Upsala*, *Eliasson* i *Skuttungeby*, *Alsterlund*, *Petersson* i *Boestad*, *Svartling*, *Rosengren*, *Palm* och *Petersson* i *Hamra*.

Herr *Ljungman* yttrade: Hvad beträffar herr *Waldenströms* motion ber jag få påpeka det allmänt bekanta förhållandet, att, om förslag till grundlagsändringar från Andra Kammaren inkomma till konstitutionsutskottet, så motsätta sig Första Kammarens ledamöter i regel desamma. Så skedde äfven i hufvudsak med herr *Waldenströms* i fjor i ämnet väckta motion, men då det var några af Första Kam-

marens ledamöter, som ville gå in på en liten förändring, ansågo vi från Andra Kammaren, att vi ej borde afvisa detta tillmötesgående utan nöja oss med hvad som kunde erhållas. När nu motionen i år återkom, visades icke något sådant tillmötesgående, och motionen var ej heller så formulerad, att det var möjligt att till densamma, sådan den var, yrka bifall. Det fans deri enskilda delar, som väckte sympati hos en och annan, men i sin helhet var den ej sådan, att det kunde bli fråga om att utan föregående omarbetning antaga den.

*Angående
ändrad lydelse
af 51 m. fl. §§
regerings-
formen.
(Forts.)*

Hvad beträffar herr Waldenströms yttrande angående åtskilliga olägenheter med afseende på det s. k. stora kreditivets lyftanen och dylikt, så är det visserligen af vigt att få Riksdagen samlad tillräckligt tidigt, men jag för min del tror, att detta nog utan nu ifrågavarande grundlagsändringar låter sig göra, om man blott genomför de ändringar, som i öfrigt påkallas med hänsyn till arméns mobilisering m. m. Der skon klämmer är ej så mycket vid den 51, som fastmer vid 73 och 74 paragraferna. I dem är en ändring verkligen alldeles oundgänglig, på det armén må kunna i tid mobiliseras, och denna ändring är mycket viktigare än den af herr Waldenström föreslagna. Då för öfrigt det stora kreditivet är så pass tilltaget som nu är förhållandet, synes det mig, som om Kongl. Maj:t skulle kunna hjälpa sig dermed de första dagarne.

Är det så, att herr Waldenström tror på utsigten, att ärendet inom Första Kammaren återremitteras, skall jag ej motsätta mig hans yrkande, i synnerhet som jag delar hans uppfattning, att det nuvarande kungörelsesättet, eller uppläsandet i hufvudstadens kyrkor, ej är det bästa.

Herr Carl Ericson: Herr talman! Då den förändring, som af herr Waldenström ifrågasatts, i intet fall kan leda till någon olägenhet, men deremot sådana förhållanden kunna gifvas, att det obestriddigen är af afgörande betydelse, att Riksdagen så fort som möjligt kan sammanträda för att behandla de frågor, som kunna förefinnas i ett visst gifvet ögonblick; i händelse af krigsutbrott lemna nödiga medel för mobilisering etc., ber jag att få instämma i det yrkande, som af herr Waldenström gjorts, nemligen yrkandet om återremiss. Jag styrkes så mycket mera härtill, som vice ordföranden i konstitutionsutskottet uttalat, att han för sin del visst ej hade något emot en sådan återremiss, samt dessutom anledning gifvits till den tro, att samma yrkande äfven kommer att i Första Kammaren framställas och der vinna bifall. Jag ber således att få instämma med herr Waldenström uti yrkandet om återremiss.

Herr Elowson: Jag anhåller att få för kammaren tillkännagifva, att jag, då detta ärende vid förlidet års lagtima riksdag behandlades i konstitutionsutskottet, uttalade mig till förmån för herr Waldenströms motion, i syfte att tiden för urtima riksdags sammanträde skulle kunna sättas till sju dagar efter riksdagskallelens utfärdande. Jag uttalade dervid den meningen, att det vid krigsutbrott vore af synnerligen stor betydelse, att Konungen så fort som möjligt kunde sammankalla Riksdagen.

Angående
ändrad lydelse
af 51 m. ft. §§
regerings-
formen.
(Forts.)

Jag yttrade mig vid samma tillfälle för en ändring af det sätt, hvarpå urtima riksdagskallelse skall utfärdas. Jag framhöll nemligen, att om exempelvis hans excellens herr ministern för de utrikes ärendena under natten till en måndag finge mottaga en depesch, som nödvändiggjorde ett sammankallande af urtima riksdag, så skulle nära nog en vecka gå, innan kallelsen kunde uppläsas i hufvudstadens kyrkor. Jag anser, att detta sätt ej är synnerligen tidsenligt, utan att kallelsen borde kunna på ändamålsenligare sätt publiceras.

Likväl har jag, då ett förslag härutinnan af båda kamrarna vid förledet års riksdag antagits såsom hvilande, ej ansett mig böra bifoga någon reservation vid detta betänkande. Men om något kan vinnas genom återremiss till utskottet, skall äfven jag för min del anhålla om bifall till detta yrkande.

Herr *Bengtsson* instämde häruti.

Herr *Bratt*: Jag skall endast be att med stöd af de utaf herr *Waldenström* anförda skäl få instämma i dennes yrkande om återremiss.

Härmed var öfverläggningen slutad; och efter det propositioner af herr talmannen gifvits *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på återremiss, beslöt kammaren återförvisa ärendet till utskottet för förnyad behandling.

§ 8.

Föredrogs vidare sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, n:o 1, i anledning af *dels* verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus, *dels* ock ett af Riksdagens år 1892 församlade revisorer i deras berättelser angående riksbanken och riksgäldskontoret gjordt uttalande om samverkan emellan dessa båda verk.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarne.

§ 9.

Angående
användandet
af banko-
vinsten för år
1892.

Företogs handläggning af bankoutskottets memorial, n:o 2, angående användandet af bankovinsten för år 1892.

I fråga om användandet af den under år 1892 upplupna vinsten å riksbankens rörelse hade Kongl. Maj:t i sin till Riksdagen angående

statsverket aflåtna proposition föreslagit, att berörda vinst, som af Kongl. Maj:t beräknats i rundt tal utgöra 2,812,000 kronor, måtte vid den tid under år 1894, som af Riksdagen bestämdes, för statsverkets behof anvisas. Härjemte hade i trenne särskilda, inom Andra Kammarerna väckta och till utskottet hänvisade motioner hemstälts:

af herr *Hultstein* (motion n:o 55), "att af riksbankens under år 1892 upplupna vinst 1,400,000 kronor må öfverlemnas till statsverket samt återstoden eller 1,412,000 kronor i riksbanken bibehållas";

af herr *N. Persson* i Vadensjö (motion n:o 68), "att Riksdagen beslutar, att af riksbankens vinst för år 1892 ena hälften eller i rundt tal 1,400,000 kronor öfverlemnas till statsverket och den andra hälften bibehålles för bankens eget behof"; samt

af herr *Broméé* m. fl. (motion n:o 146), "att Riksdagen beslutar, att för statsverkets behof må till utbetalning vid den tid under år 1894, som af Riksdagen bestämmes, anvisas hälften af riksbankens vinst för år 1892, i rundt tal utgörande 1,406,000 kronor".

Under *punkten 1* af föreliggande memorial hemstälde nu utskottet: "att af riksbankens för år 1892 bokförda vinst ett belopp af 2,000,000 kronor öfverlemnas till statsverket, och att återstoden eller 801,446 kronor 57 öre för riksbanken bibehålles."

Häremot hade särskilda reservationer afgifvits:

af herr *Sandberg*, som yrkat att utskottet skulle hafva hemställt om bifall till Kongl. Maj:ts framställning om anvisande för statsverkets behof af hela bankovinsten för 1892; samt

af herr *N. Persson* i Vadensjö, som yrkat bifall till sin motion i ämnet.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Redelius: Jag ber att få yrka bifall till den af herr Sandberg vid betänkandet fogade reservation, hvilken innehåller förslag derom, att hela bankovinsten för år 1892 må användas för statsverkets behof, och detta därför, att jag ej kan inse, att riksbanken sjelf behöfver denna summa å 801,446 kronor 57 öre. Den har ju i alla fall mycket stora fonder, såsom af utskottsbetänkandet synes, så stora till och med, att riksbanken när som helst skulle kunna ensam öfvertaga hela sedelutgifningsrätten, om derom fattades beslut, hvilket just varit det ändamål, för hvilket man hittills ansett, att bankens ställning borde stärkas. Att bibehålla denna stora summa för riksbankens räkning synes mig under nuvarande förhållanden vara liktydigt med ett beslut om en utgift af denna summa. Jag ber därför att få yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till reservationen.

Herr Gumælius: Jag skall deremot be att få yrka bifall till utskottets förslag, och det oaktadt jag icke är så ofantligt varm för detsamma. Men detta förslag har, som herrarna tilläfventyrs hört, och som också kan läsas mellan raderna i betänkandet, framgått af en kompromiss inom utskottet, och jag för min del anser, att man bör hålla på denna kompromiss.

Herrarne finna, att utskottet varit om slutet ense, så när som på

Angående användandet af bankovinsten för år 1892.
(Forts.)

*Angående
användandet
af banko-
vinsten för år
1892.
(Forts.)*

två dess medlemmar, af hvilka den ene gått längst i den ena riktningen, den andra i den motsatta, och det synes mig, som om dessa herrars reservationer kunde i någon mån uppväga hvarandra.

Det har varit vanligt under en följd af år, att bankovinsten delats mellan riksbanken och statsverket så, att de tagit hälften hvar. Endast ett par år under förra årtiondet har ett annat sätt följts vid dispositionen af riksbankens vinst. Nu är detta förslag, som af utskottet gjorts, onekligen en eftergift åt den kongl. propositionen i ämnet, en eftergift, hvilken flere af utskottets medlemmar biträdt med någon motvilja. Ty då åtskilliga inom utskottet velat följa den gamla fördelningen, hälften åt hvardera hållet, under det andre åter yrkat bifall till Kongl. Maj:ts framställning, har man ansett, att kyrkan borde sättas någorlunda midt i byn — hvilket jag väl får hoppas, att den föregående talaren gillar — och man har då sökt gå en medelväg mellan å ena sidan motionärernas förslag, hvilket stödes af gammal häfd, och Kongl. Maj:ts alldeles nya framställning å den andra sidan. Man har jemnat af beloppen, så att till statsverket skulle öfverlemnas jemna två millioner kronor, under det återstoden, omkring 800,000 kronor, skulle bibehållas för riksbankens räkning. Det är således i sjelfva verket, som herrarna finna, ett tillmötesgående på halfva vägen, som af utskottets majoritet här gjorts.

Tankarna voro från början mycket delade inom utskottet. Frågan behandlades der ganska grundligt. En komité tillsattes, som skulle taga i beaktande en del omständigheter, hvilka ansågos kunna inverka på saken, och denna höll sammanträden ett par dagar. Därefter behandlades frågan i utskottets plenum, och der framställdes yrkanden om bifall till såväl Kongl. Maj:ts som motionärernas förslag, af hvilka dock de senare yrkandena voro flere än de förra. Vidare framställdes äfven från olika håll åtskilliga andra yrkanden, i det någon eller några utskottsmedlemmar föreslogo, att 500,000 kronor skulle bibehållas för riksbankens räkning, under det en annan ville för samma ändamål afsätta 700,000 kronor, en tredje 800,000 kronor, en fjerde 900,000 kronor och en femte 1,000,000 kronor. Dessa voro ungefär de yrkanden, som förelågo.

Detta är naturligtvis i jemnade siffror räknadt, ty det är dessutom en liten behållning af något öfver 1,000 kronor, som måste räknas med och som af de flesta förslagsställarne lades till det belopp, som skulle för riksbanken bibehållas.

Slutligen framställdes det här föreliggande förslaget, eller att 2 millioner kronor öfverlemnades till statsverket och återstoden eller 801,446 kronor 57 öre för riksbanken bibehölles, hvilket förslag, såsom herrarne behagade finna, erhöi så godt som alla röster inom utskottet. Det antogs utan votering. Jag hoppas med tillförsigt, att Första Kammaren skall bifalla utskottets hemställan och redbart vidhålla den kompromiss, som förslagsvis framstälts till den kraft och verkan den kunde hafva; och jag hoppas, att äfven Andra Kammaren skall göra det. Om herr Redeli's förslag kommer under votering, så är det ju alls icke omöjligt, utan tvärtom ytterst sannolikt, att det förslag, som utskottet framställt, icke kommer med i hufvudvoteringen,

utan voteringen kommer att ega rum mellan herr Redelii och motionärernas förslag; och för den händelse så skulle blifva förhållandet, är utgången naturligtvis mycket oviss. Om de herrar, som äro ytterlighetsmän i den ena eller andra riktningen, vilja spela på det lotteriet, så må de pröfva saken och afgöra den för sig sjelfva." Jag tror dock, att kammaren handlar klokast, om den stannar vid att låta 2 millioner kronor öfverlemnas till statsverket och återstoden eller 801,446 kronor 57 öre bibehållas för riksbanken. Till detta utskottets förslag skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall.

*Angående
användandet
af banko-
vinsten för år
1892.
(Forts.)*

Herr vice talmannen Danielson: Såsom vi hört af den föregående talaren, är detta utlåtande tillkommet genom en kompromiss inom utskottet. Mig förefaller det dock, som om i detta fall icke några fullgiltiga skäl skulle föreligga att kompromissa. Man ser af bankofullmäktiges utlåtande, att banken icke är i behof af dessa medel, utan fullt ut reder sig dem förutan. Det synes då icke förefinnas tillräckliga skäl att göra en rubbning i de beräkningar Kongl. Maj:t framlagt; och som vi se, äro dessa medel behöfliga för att betäcka löpande utgifter för statsregleringen. Nu är det gifvet, att om Riksdagen besluter en förändring, komma vi att få en tillökning uti tilläggsbevillningen ännu ytterligare utöfver hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Så vidt jag har mig bekant, hafva ännu inga besparingar skett i de hufvudtitlar Riksdagen redan behandlat, och det är mycket tvifvelaktigt, om några besparingar komma att ske i de hufvudtitlar, som det ännu återstår för Riksdagen att behandla. Således, om alla dessa behof, som äro framställda, måste anses nödvändiga och måste beslutas, så kan följden, synes mig, icke blifva någon annan än den, att, om Riksdagen besluter, att af denna bankovinst 800,000 kronor skola bibehållas för bankens fonder, man måste fylla behofvet genom extra tilläggsbevillning eller på annat sätt. Kan det väl vara skäl att besluta en skatteförhöjning i ett sådant fall, då banken tryggt och utan minsta men kan afstå vinsten? Jag sätter i det fallet mycken tillit till herrar bankofullmäktige, ty de böra känna förhållandena.

Utskottet talar äfven om sannolikt föreliggande förluster. Ja, huru dermed förhåller sig, är ännu icke känt. Det är mycket troligt, att af de 680,000 kronorna en betydlig del, kanske den allra största, kan indrifvas, och det är mycket möjligt, att det är origtigt att beteckna dem som "osäkra fordringar".

Det skulle således, enligt min uppfattning, vara mycket besynnerligt, om Riksdagen på förhand skulle taga för gifvet, att den skulle öka tilläggsbevillningen eller öka andra skatter för att fylla de kommande behofven — och därför afslå hvad Kongl. Maj:t på grund af noggranna beräkningar föreslagit. Några väsentliga skäl att så göra synas mig ej föreligga, och vill jag därför i likhet med en föregående talare yrka bifall till den af herr Sandberg betänkandet bifogade reservationen. Jag vet visserligen, att det finnes många af kammarens ledamöter, som alltid varit måna om riksbankens förstärkning, och denna åsigt har äfven jag biträdt. Men då denna förstärkning varit så betydlig, att intet behof i den riktningen för närvarande föreligger,

Angående
användandet
af banko-
vinsten för år
1892.
(Forts.)

synes det mig, som om dessa sträfvanden för denna gång borde gifva vika. Först om det blir en allmännare uppfattning, att riksbanken skall öfvertaga sedelutgifningsrätten, kan det vara skäl att ordna den saken. Men något förslag derom föreligger icke nu, och det synes mig vara tydligt, att banken ej är i behof af dessa medel.

På dessa skäl anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Sandbergs reservation.

Häruti instämde herrar *Petersson* i Hamra, *Rydberg* och *Eklund* från Norrköping.

Herr Månsson yttrade: Det är med en viss förvåning jag hört ett par uttalanden här i kammaren derom, att man skulle afslå utskottets förslag och bifalla Kongl. Maj:ts proposition i förevarande ämne. Det är väl allmänt känt, att det varit ett sträfvande, i synnerhet i denna kammare, att en gång i framtiden nå det mål, då riksbanken skulle kunna öfvertaga hela sedelutgifningen i vårt land. Men det bör väl vara alldeles absolut klart för hvar och en — åtminstone är det så för mig — att om man skall gå den väg Kongl. Maj:t föreslagit och således besluta att taga hela vinsten från riksbanken och icke mer på minsta sätt stärka den, tiden för det nämnda målets ernående uppskjutes till ett aflägsset fjerran. Ty vi böra observera, att genom ett dylikt beslut riksbanken icke allenast skulle bibehållas sådan som den är, utan den skulle i viss grad försämras. Ty såsom herrarne finna af betänkandet, är det stora summor — öfver $\frac{1}{2}$ million kronor — som så att säga "sväfva i luften". Vi veta icke, om de kunna indrifvas eller icke. I senare fallet uppstår en förlust för riksbanken, hvarigenom den blir sämre. Vidare synes det nödvändigt att för riksbankens afdelningskontor i Hernösand anskaffa eget hus, hvarför beräknats en kostnad af omkring 65,000 kronor. Vidare måste också åtskilliga utgifter göras för Tumba pappersbruk, hvilka uppgå till mellan 20 och 30,000 kronor. Skola nu medlen härtill bestridas af riksbankens fonder, sedan man först tagit ifrån den hela bankovinsten, är det gifvet, att en försämring måste inträda; och man kan lätt göra sig en föreställning om, huru riksbanken skall se ut 50 eller 100 år härefter, derest man skall fortgå på detta sätt. Då jag sett, hurudan riksbankens ställning är, och, med afseende på önskvärdheten af, att riksbanken i framtiden måtte öfvertaga sedelutgifningen, betänkt hvad den senaste år 1889 tillsatta bankkomitén i ämnet yttrat, har det förefallit mig, som om det skulle fattas 14 à 15 millioner kronor för banken för att det nämnda målet skulle kunna uppnås. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har visserligen på grund af vissa beräkningar kommit till ett annat resultat. Men jag ber herrarne observera, att det icke är så väl stäldt som han menat. Komitén har ansett, att grundfonden skall utgöra 50 millioner kronor; för närvarande finnas ej mer än 45 millioner — således fattas 5 millioner kronor. Vidare skall den metalliska kassan uppgå till 25 millioner, för närvarande är den 19 millioner — således en brist af 6 millioner kronor. Ändtligen skall reservfonden utgöra 25 procent af grundfonden

eller mellan 12 och 13 millioner; för närvarande finnas 6 millioner — således fattas der nära 7 millioner kronor. Vi böra äfven taga i betraktande riksbankens obegagnade sedelutgifningsrätt, representerande ungefär 34 millioner kronor. Jemföra vi härmed de enskilda bankernas utelöpande sedlar — cirka 50 millioner kronor — så finna vi, att omkring 16 millioner kronor fattas, hviiken brist måste fyllas, innan banken kan öfvertaga sedelutgifningen. Min öfvertygelse är, att om vi verkligen vilja nå det målet, vi måste äfven nu taga något litet steg i den riktningen; och jag tror icke, att denna kammare skall vara villig att gå in på något mindre än utskottet på grund af sin kompromiss föreslagit.

För öfrigt är det äfven en annan sak vi böra beakta, nemligen den frågan, huruvida vi icke skulle kunna för i år göra några besparingar på budgeten. Göra vi det, så skall det gå bra i hop med debet och kredit. Jag för min del anser, att det mycket väl kan göras åtskilliga besparingar på den framlagda budgeten. Derför må vi väl kunna för riksbankens räkning bibehålla den summa, som är af utskottet föreslagen, och bespara statsverket den inkomsten: det är ett litet steg emot det mål, Andra Kammaren så länge eftersträfvat. Jag bekänner dock, att ehuru jag yrkar bifall till utskottets kompromissförslag, detta medgifvande varit ej så litet påkostande från vår sida, som hållit på den af Riksdagen så länge följda principen att bibehålla hälften af vinsten för riksbanken. I alla händelser hoppas jag, att Andra Kammaren ej går längre än detta förslag, utan bifaller det-samma.

Herr talman! På grund af hvad jag anfört, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Larsson i Mörtlösa förenade sig med herr Månsson.

Herr Sjö: Jag har begärt ordet med anledning af ett yttrande af herr vice talmannen, då han nemligen sade, att utskottet icke gifvit tillräckliga skäl för det förslag, som det framlagt angående bankovinstens fördelning. Ja, meningarna kunna ju vara delade i många fall angående denna sak. Men vill man stärka riksbanken, så bör man — det är min fulla öfvertygelse — bibehålla någon del af vinsten för densamma och icke, på sätt den ärade talaren ville, öfverlemnna hela bankovinsten för år 1892 till statsverket. Ty om så sker, är det alldeles tydligt, att riksbanken måste blifva försvagad, då den icke allenast måste lemna ifrån sig det vinstbelopp den utjenat, utan derjemte kanske måste göra åtskilliga utbetalningar. Såsom redan är nämnt, synes det nemligen vara nödvändigt att för afdelningskontoret i Hernösand uppföra eget hus; härtill komma dels utgifter för byggnader vid Tumba, dels åtskilliga förluster, hvilka efter den utredning, som åstadkommits genom en delegation från utskottet, icke kunna beräknas blifva obetydliga. Man kan för närvarande, då närmare 700,000 kronor föreligga till inkassering, icke angifva beloppet; men det synes sannolikt, att ganska afsevärda summor måste komma att afskrifvas. Dessa belopp, som föreligga till inkassering, äro — såsom herrarne se

*Angående
användandet
af banko-
vinsten för år
1892.
(Forts.)*

af betänkandet — upptagna bland säkra fordringar, ingå således i det vinstbelopp, som enligt utskottets förslag skulle delas mellan banken och statsverket. Såsom herrarne torde erinra sig, har under omkring 20 års tid den principen följts af Riksdagen — jag tror äfven af utskottet — att bankovinsten skulle delas med hälften till statsverket och hälften till riksbanken — dock med undantag af åren 1885 och 1887, då banken fick behålla hela det intjenade beloppet. Jag tror icke, att det vore lyckligt att frångå denna princip, som jag för min del anser vara både sund och nyttig för bankens utveckling och verksamhet i alla afseenden. Vi äro väl alla ense om, att riksbankens verkningskrets omfattar ej allenast att uppehålla myntvärdet, utan äfven att inom landet befordra den allmänna rörelsen. Jag vet allt för väl, att man kan göra den invändningen, såsom här skett, att riksbanken för närvarande har tillräckliga fonder för att göra detta. Men om nu riksbanken icke behöfver dem för sin lånerörelse, så kan man ju använda de vinstmedel, som lemnas till banken för inköpanDET af riksgäldskontorets obligationer, för att sedermera vid behof kunna användas för anskaffande af guldvalutor. Med dem kan man sedermera få en större sedelutgifning eller ock dermed verkställa utländska liqvidationer. Man kunde äfven derigenom, att riksbanken köpte riksgäldskontorets obligationer, slippa sälja dessa till utlandet. De valutor, som inflöto för försålda obligationer, kunde användas till produktiva ändamål inom landet, såsom till jernvägsbyggandet m. m. Vi böra äfven ihågkomma, att en föregående Riksdag lemnat i Kongl. Maj:ts hand att, när han för godt funne, indraga de enskilda bankernas rätt att utgifna egna sedlar till 10 kronors valör och öfverlemna denna rätt ensamt åt riksbanken. Det är väl sant, att i sammanhang med detta beslut bestämdes, att af riksgäldskontorets obligationer skulle öfverlemnas till riksbanken i och för denna sedelutgifning 7 millioner kronor äfvensom i såväl riksbankens som i riksgäldskontorets reglemente stadgande derom intagits. Men jag tror, att det skulle vara lika nyttigt och lika bra, om banken genom att bibehålla något af sin intjenade vinst sjelf kunde förskaffa sig sådana papper, utan att riksgäldskontoret skulle behöfva aflemna dem på sätt föregående Riksdag beslutit. Nog af, jag tror, att den allmänna uppfattningen inom landet likasom hos majoriteten inom denna kammare är, att man bör stärka riksbanken, på det den en gång skall komma derhän att blifva den enda sedelutgifvande banken i landet. Först då vi komma dit, är det min fulla öfvertygelse, att vi få icke allenast ett betydligt sundare penningväsen, utan äfven då betydligt större inkomster af riksbanken, än hvad nu är fallet. För den skull vill jag be, att kammaren måtte behjerta denna sak och icke lyssna på de ord, som nyss uttalats derom, att man borde öfverlemna allt till statsverket, utan hellre bibehålla de belopp, som utskottet här föreslagit.

På grund af hvad jag här yttrat, tager jag mig friheten yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Sjö instämde herr *Petersson* i Boestad.

Herr Nilsson i Kägglå: Jag trodde verkligen icke, att i denna kammare skulle uppstå den ringaste meningsskiljaktighet i fråga om det beslut, hvartill utskottet kommit i den föreliggande punkten. Inom utskottet fans icke mer än en enda ledamot som yrkade, att Kongl. Maj:ts proposition skulle bifallas, utan alla voro der ense om, att något skulle afsättas för riksbanken. Man kan visserligen säga, att pennningar behövas för innevarande års statsreglering. Ja, jag undrar verkligen, när den tiden skall komma, då icke penningar behövas för statsregleringen? Jag undrar, om vi någonsin få upplefva den dagen? Jag är fullt förvissad derom, att i fall Riksdagen en gång beviljar hela bankovinsten åt statsverket, kommer det sedan att allt framgent förblifva så. Då kommer oförtöfvadt den satsen att ständigt göra sig gällande, att dessa medel behövas icke för riksbankens utan för statsverkets behof.

Man har också sagt, att riksbankens förluster icke varit så synnerligen stora. Ja, det hafva de verkligen heller icke varit. Men af den oerhörda summa, mer än 680,000 kronor, som allaredan är utlemnad till inkassering, kan man taga för gifvet, att under det här året kommer det att blifva mycket större förluster än under det föregående året. Det behöfves icke mer än ett eller annat fallisement eller konkurs, såsom under förlidet år, så få vi väl se, huru dermed kommer att gå.

Jag tillhörde dem inom utskottet, som fasthöll och yrkade på bibehållandet af den gamla satsen, att man borde taga hälften af riksbankens vinst för riksbankens behof och öfverlemna den andra hälften till statsverket. För att emellertid kunna åstadkomma någon enighet, öfvergick jag till dem, som yrkade bifall till utskottets nu föreliggande förslag i frågan. Som herrarne torde erinra sig, hafva vi i många år arbetat för att få riksbanken så stark, att den ensam kunde öfvertaga hela sedelutgifningen. Men varen säkra på, att när det närmast blifver fråga om saken, kommer man att återtaga, hvad man förut beslutit.

Jag tror verkligen, att kammaren gör klokast och bäst genom att nu antaga utskottets förslag, hvartill jag för min del yrkar bifall.

Hans excellens herr statsministern Boström: Jag kan rätt väl förstå den känsla af ömhet och omtanke för riksbanken, som gör sig gällande och alltid gjort sig gällande i Riksdagen, och särskildt i denna kammare. Men det förefaller mig, som om denna omtanke någon gång kan gå för långt, och det synes mig vara förhållandet vid detta tillfälle.

Jag utgår nemligen från den förutsättningen, att, när man har att tillse, huru statsverkets tillgångar och behof skola regleras, det torde vara en gifven sak, att, när man har tillgångar bestående af afkastning från riksbanken, så borde man hellre använda den, än företaga en direkt uttaxering.

Frågan gäller alltså här, om för riksbankens behof det belopp, som bankoutskottet har velat låta banken behålla, är oundgängligen nödvändigt. Utskottet har såsom skäl för sin åtgärd anfört, utom det att hälften af bankovinsten alltid brukat bibehållas åt riksbanken, att det gått igenom bankens bokslut och dervid funnit, att den har fordringar till stora belopp, som äro beroende på indrifning. Ja, det är ju

*Användandet
af banko-
vinsten för år
1892.
(Forts.)*

*Angående
användandet
af banko-
vinsten för år
1892.*

(Forts.)

fullkomligt sant. Men bankofullmäktige hafva i år vidtagit en åtgärd, som mig veterligen icke förr vidtagits, då banken redan under ett löpande år fört inom linien fordringar, som förut alltid hafva tagits upp som tillgångar, till dess deras verkliga värden blifvit kända. Det är gifvet att dessa belopp komma framdeles, i den mån fordringarna hinna indrifvas, att tillföra riksbanken den vinst, hvarmed deras förande inom linien denna gång minskat bankens vinst för 1892. — Nu är det så, förmenar man, att det belopp, 684,000 kronor, som fortfarande är beroende på indrifning, kan komma att medföra afsevärda förluster för riksbanken. Men i och för sig, synes mig, är detta belopp icke på något sätt afskräckande. Jag har här fått från vederbörligt håll en uppgift å de på indrifning beroende fordringarna under en följd af år, börjande med 1882. Deraf framgår, att år 1882 var denna summa 590,000 kronor — jag nämner blott jemna tusental — år 1883 657,000 kronor, år 1884 685,000 kronor, år 1885 839,000 kronor, år 1886 1,156,000 kronor, år 1887 1,269,000 kronor, år 1888 868,000 kronor, år 1889 820,000 kronor, år 1890 667,000 kronor, år 1891 773,000 kronor och år 1892 680,000 kronor. — Man finner sålunda, att, med undantag för år 1890, man måste gå tillbaka ända till år 1883 för att finna ett år, under hvilket riksbankens på indrifning beroende medel voro så låga som under förlidet år. Nu veta herrarne äfven väl, att man hvarje år erhåller från bankoutskottet ett betänkande med uppgift på fordringar, som föreslås till afskrifning, hvilket naturligtvis representerar riksbankens verkliga förlust eller det belopp, som med säkerhet kan beräknas icke skall kunna indrifvas. Men herrarne veta också, att dessa till afskrifning föreslagna siffror pläga representera ytterligt måttliga belopp. Jag vet verkligen icke, hvarför man just i år, då de på indrifning beroende fordringarna äro lägre än vanligt till följd af den åtgärd jag nyss antyd, skulle hafva anledning att tro, att dessa medel skulle vara så synnerligen dåliga, så att man behöfver riskera en större förlust på dem än förr. Bankofullmäktige äro nu desamma, som varit under en lång följd af år, och icke den ringaste anledning finnes att tro, att de skulle hafva skött sina uppdrag nu med mindre omsigt än förr. Vid sådant förhållande synes mig, att detta belopp, 684,000 kronor, icke vore afskräckande för ett bifall till Kongl. Maj:ts nu framlagda förslag.

Det står vidare i betänkandet, och har äfven under diskussionen antydts, att det icke kan "anses välbetänkt att under för handen varande förhållanden banken afstår hela sin på delvis till äfventyrs osäkra fordringar beräknade vinst".

Jag ber nu få erinra derom, att 2,800,000 kronor utgöra det faktiskt intjenade vinstbeloppet år 1892. De utgifter, som riksbanken kan få för husbyggnader, har den haft förut flera gånger, då den byggt för sina afdelningskontor. Dessa utgifter afföras blott på det löpande årets utgifter och kunna icke i någon mån inverka på ställningen för år 1892.

Man har också framhållit, att man borde låta banken bibehålla hela bankovinsten för att låta den komma i tillfälle att upptaga hela sedelutgifningsrätten, och jag erkänner, att detta är ett önskningsmål.

Men jag kan icke finna, att den åtgärd, som Kongl. Maj:t här föreslagit, kan i någon mån hindra ett sådant riksbankens öfvertagande af all sedelutgifning. Den komité, som var sist samlad för denna frågas utredning, ansåg, att riksbanken med en grundfond af 50,000,000 kronor väl vore i stånd att öfvertaga hela sedelutgifningen. I den mån denna öfvertagning fortskred, borde ock en reservfond bildas, utgörande 25 procent af grundfonden. Dessa belopp göra således tillsammans 62,500,000 kronor. Om riksbanken nu skulle afstå hela sin vinst, har den i alla fall kvar 56,600,000 kronor, och jag vågar påstå, att så stora fonder utgöra äfven för en sedelutgifvande bank ovanligt stora summor. Jag behöfver blott erinra om det faktum, att världens största och kanske bäst skötta bank, den franska statsbanken, har, om jag icke missminner mig, ett aktiekapital, d. v. s. en grundfond, af 182,500,000 francs, hvilket belopp utgör sjelfva det grundläggande kapitalet för denna banks rörelse. — Ilvartill tjenar dessutom att hopa i riksbanken en massa fonder? Detta bereder oss icke tillgångar till guld, om sådant skulle göras oss behof. Guldets kunna vi ju endast få genom fordringar på utlandet och icke genom ett hopande i riksbanken af in-teckningar eller likartade säkerheter.

Jag ber särskildt att få fästa uppmärksamheten på en annan uppgift, som jag fått angående medeltalet af riksbankens obegagnade sedelutgifningsrätt. År 1888 uppgick den till 30,853,000 kronor, år 1889 till 29,550,000 kronor, år 1890 till 24,207,000 kronor, år 1891 till 27,070,000 kronor och år 1892 till 29,580,000 kronor. Dessa siffror afse den tid, då nuvarande bestämmelser för riksbankens sedelutgifningsrätt varit gällande. När man ser, med hvilket belopp riksbanken har rätt att röra sig, och på samma gång ser, huru stor del deraf varit obegagnad, synes deri äfven ligga ett skäl att icke onödigtvis hopa fonder i banken, hvilka icke kunna finna användning. Det är klart, att riksbanken icke kan använda sedelutgifningsrätten intill sista millionen — den måste ju alltid hafva något i reserv — men mellan detta och att hafva en så stor del af denna rätt obegagnad är afståndet rätt betydligt.

Jag hemställer, herr talman, på grund af hvad jag här anfört, om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Stjernspetz: Herr talman, mine herrar! Ehuru ekonomiska kriser aldrig kunna fullkomligt förebyggas, är det dock visst, att, ju starkare en centralbank är, desto mildare blifva dessa handelskriser. För några få år sedan sågo vi, huru räntan hastigt sprang upp såväl i riksbanken som i andra banker och den omtalade sedelutgifningsrätten hos riksbanken gick ned till omkring ett tiotal millioner. Vi sågo då, att vi stodo mycket nära en ganska svår kris. Hade icke riksbanken då haft de millioner, som Riksdagen utaf riksbankens vinst reserverat för dess räkning, så hade de svårigheter, som yppade sig, antagit en helt annan och svårare karakter än hvad de nu gjorde. Nu, snart sagdt, gingo de öfver af sig sjelfva. Sålunda: för den ekonomiska ställningen är det af stor vikt, att riksbanken stärkes, och

*Angående
användandet
af banko-
vinsten för år
1892.
(Forts.)*

*Angående
användandet
af banko-
vinsten för år
1892.
(Forts.)*

jag har af detta skäl alltid varit för, att en del af riksbankens vinst skulle reserveras för densamma.

Men, mine herrar, utom detta har jag ock ett annat mycket viktigt skäl, som jag aldrig hört någon annan framhålla, men som jag anser alltid borde tagas i betraktande. Här talades nyss om vigten af, att Riksdagen skulle kunna hastigare sammankallas vid krigsfara, att Riksdagen inom ett litet antal dagar måtte kunna sammankomma i Stockholm för att ställa medel till Kongl. Maj:ts disposition för mobilisering och krigförande. Men om vi komma hit tre, fyra dagar förr eller senare, icke betyder väl det så förskräckligt mycket, i fall vi ändå icke hafva några penningar att lemna Kongl. Maj:t? Ty hurudant blir förhållandet? Icke kunna vi gå till utlandet och sälja obligationer, om landet är så olyckligt, att vi råkat i krig med någon stormagt. Icke kunna vi då vända oss till tyskarne, till engelsmännen eller till fransmännen och bedja att få låna penningar för att föra krig. Man vet, hurusom ett lands kredit ögonblickligen faller i sådant äfventyr. Vi hafva sett af vår historia, att vid alla krigstillfällen Sveriges riksbank fått släppa till af sina medel, och till och med ännu hafva vi kvar tvångskurs på våra riksbankssedlar från den tid, då Riksdagen måste besluta, att riksbanken skulle utgifva ett för högt belopp sedlar. Jag anser således, och jag lägger herrar försvarsvänner detta på hjertat, att, lika viktigt som vare sig värnpligten eller det att Riksdagen hastigt kan sammankomma är för landet, lika viktigt är det, att Riksdagen genast kan ställa medel till Kongl. Maj:ts disposition. Hvarifrån de erforderliga penningarne skola tagas, vet jag icke — jag vet icke heller, om någon annan räknat ut det —; men det begriper jag, att riksbanken kommer att få släppa till sina sedlar och sin kredit så långt de kunna räcka och kanske litet till! Om vi hoga penningar i riksbanken, bereda vi äfven möjlighet för densamma att öka sin sedelutgifning och på den vägen hjälpa statsverket. Så har den gjort alltid förut och så kommer den säkerligen äfven hädanefter att få göra.

Om vi se på andra länder i detta fall, är naturligt, att vi ej ha råd såsom tyskarne att inmura i ett stentorn flera hundra millioner i klingande mynt för att ha en krigskassa tillgänglig vid behof. Om vi se på Ryssland, har det visserligen icke heller någon sådan krigskassa; men hvad manne de kontanta summor, som ryska statsverket har utlånade till de stora bankerna i Europa, till banker i England, Frankrike och Tyskland, hvilka summor gå på tusentals millioner i klingande mynt, — hvad manne dessa penningar äro annat än en krigskassa, som Ryssland har att draga in vid krigstillfälle? De ha nog dragit in en del redan till följd af ekonomiska svårigheter. Men för mig står det ganska tydligt, att så måste vara. Så är det äfven i Frankrike. Det hopas mycket guld i franska banken, mycket mer än som behöfs för rörelsen inom landet; och för min del kan jag icke finna annan anledning dertill än tanken på krigsbehofven, medvetandet af, att vid ett krigs utbrott Frankrike behöfver denna sin starka bank att lita till, som fransmännen också, så rikt deras land än är, måste lita till i sista kriget de utförde.

Det är för mig mycket ledsamt att se, att statsverkets tillstånd

är sådant, att icke, såsom förut, halfva bankvinsten kan reserveras för riksbanken. Men då statsverket behöfver största delen af vinsten, vill jag ej sätta mig deremot. Emellertid önskar jag, att man bibehåller såsom princip för framtiden förstärkning af riksbanken, och att åtminstone de 800,000, som bankoutskottet föreslagit, fortfarande må reserveras för densamma.

Angående användandet af bankvinsten för år 1892.
(Forts.)

Herr Bromée: Herr talman! Då utskottet i viss mån tillmötesgått min med fleres motion och föreslagit att bibehålla en del af bankovinsten uti riksbanken, så kan jag för närvarande inskränka mig till att endast yrka bifall till utskottets framställning. Jag kan för min del icke inse, att det är riktigt det uttalande, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet gjort till statsrådsprotokollet den 14 sistlidne januari, att banken skulle snarare försämras än förbättras, om dess fonder ökades. Jag har i detta fall en alldeles motsatt åsigt, och jag vågar så mycket mera hylla den åsigten, som jag hört och sett, att Riksdagen i ungefär tjugu år haft samma åsigt, nemligen att banken stärkes, om dess fonder ökas.

Det är ett för länge sedan uttaladt önskningsmål, att, så fort ske kunde, riksbanken skulle öfvertaga all penningrörelse i landet, förlägga landets näringslif med allt hvad i penningar skulle behövas. Jag har den åsigt, att, om icke banken stärkes, det dröjer för länge, innan — eller kanske aldrig — banken kan öfvertaga denna rörelse.

Herr talman! Jag vill derfor på de skäl, som utskottet anfört, yrka bifall till utskottets förslag och afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Redelius: Bara några ord till svar på hvad vännen Ivar Månsson för en stund sedan yttrade. Han omnämnde, att riksbanken skulle hafva en obegagnad sedelutgifningsrätt om 34 millioner. Vare sig nu att denna siffra är riktig eller den andra, 29½ millioner, som vi hörde från statsrådsbanken, menar jag, att denna siffra talar till förmån för det af mig gjorda yrkandet och mot hans eget. Jag menar, att den ena eller andra af dessa siffror bevisar, att riksbanken nu har förmåga att öfvertaga all sedelutgifning, när helst statsmagterna sådant besluta. Vi veta ju alla — jag vill icke säga, att det är en offentlig *hemlighet*, utan jag tror att det är offentligt *bekant* — att hindret för det måls uppnående, som vi alla sträfva, säga åtminstone att vi sträfva efter, nemligen att riksbanken skall öfvertaga all sedelutgifning, icke ligger i grundfonden hos riksbanken. Det ligger i stället hos statsmagterna sjelfva. Det är en magtfråga. Här om är nu egentligen icke tal, men denna fråga ligger bakom här i alla händelser. Om jag trodde, att detta mål kunde närma sig med ett enda steg genom åtgärden att bibehålla bankovinsten åt banken, skulle jag icke öppna min mun för att tala i motsatt riktning. Jag tror emellertid icke detta. Jag tror, som sagdt, att riksbanken redan har förmåga att öfvertaga all sedelutgifning, och denna tro stärkes ytterligare af en siffra, som jag hörde af herr Ivar Månsson. Privatbankernas sammanlagda sedelstock skulle, sade han, uppnå till 50 millioner. Denna siffra är också, skulle jag tro, ett skäl till förmån för min uppfatt-

*Angående
användandet
af banko-
vinsten för år
1892.*
(Forts.)

ning. Ty det kan väl icke vara någon af herrarne, som tror, att, om riksbanken ensam skulle hafva sedelutgifningsrätt, dess sedelstock då skulle blifva så stor som riksbankens hela nuvarande plus privatbankernas sammanlagda sedelstock. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att i privatbankernas kassahalf ligga icke obetydliga summor i riksbankssedlar såsom hypotek för privatbankernas egen sedelutgifningsrätt. Dessa summor äro helt visst icke obetydliga. Jag vet icke, huru stora de verkligen äro, emedan jag aldrig varit med om att revidera någon privatbank; men jag tror, att de summor äro större, än skillnaden mellan riksbankens obegagnade sedelutgifningsrätt och privatbankernas sammanlagda sedelstock, som dessa banker ha inne-
liggande och som sålunda icke löpa i rörelsen.

Jag tror därför, att riksbankens grundfond är alldeles tillräcklig som den är; och då jag icke kan förstå, att det gagnar landet eller banken att lägga dessa vinstmedel till, då icke riksbanken kan begagna sin egen utgifningsrätt, vet jag icke, hvarför man skall hålla så hårdt på denna sak. Jag ville bara fästa uppmärksamheten på detta. Ty de kunna icke, såsom herr Ivar Månsson tror, öka riksbankens metalliska valuta — det förmå de ju icke — och därför när man icke heller derigenom vinner det eftersträfvade målet, så hvarför behålla dem i banken? Om vi med vinstmedlens bibehållande när-
made oss detta mål, skulle jag tåga; men under nuvarande förhållanden vidhåller jag mitt gjorda yrkande.

Herr Gumælius: Det sades ifrån vicetalmansplatsen, att man ännu icke kände, hvilket belopp på indrifning beroende fordringar funnits vid riksbankens hufvud- och afdelningskontor vid senaste årsskiftet. Jag hade ämnat svara på detta genom en upplysning. Men denna har redan blifvit lemnad af hans excellens statsministern. "Jag har här samma siffror, som han använde, men finner nu ej skäl att uppehålla mig vid dem.

Hans excellens statsministern fäste uppmärksamheten på, att detta belopp ej denna gång var ovanligt stort, och tillika vid det förhållan-
det, att vid slutet af senaste året hade afförts "inom linien" ett ovanligt stort belopp af fordringar, som således af bankofullmäktige förklarats vara att anse utan synnerligt värde. Ja, äfven i mina papper finner jag, att vid slutet af 1892 fördes "inom linien" vid riksbankens hufvud- och afdelningskontor en rätt stor summa. Det var sammanlagdt 481,195 kronor. Jag tror, att den siffran icke af herr statsministern nämndes, och bifogar den därför till komplettering. Och jag kan tillägga i sammanhang dermed, att största delen af nyssnämnda stora summa kommer på ett stort bolag, som gjort konkurs, och för hvars skull 188,000 kronor i rundt tal förts inom linien, samt på tre affärsfirmor i Stockholm, som varit infiltade med hvarandra och för hvilka förts inom linien 144,000 kronor. Ensamt dessa poster göra tillsammans 332,000 eller närmare 333,000 kronor.

Men mån tro icke dessa siffror kunna ses ur en annan synpunkt än den af herr statsministern anförda? Kan icke anledningen till att bankofullmäktige funno sig vid 1892 års slut böra föra inom linien —

hastigare och till större belopp än vanligt -- dessa osäkra fordringar, vara beroende på ställningen i landet? Summan af de på indrifning beroende fordringarna var i alla fall inemot 700,000 kronor. Men dertill kommer, att en stor konkurs inträffat i Göteborg, hvars resultat vi förmodligen få veta till nästa riksdag, åtminstone antydningvis. I sammanhang med denna konkurs hafva svårigheter beredts bruk i Vermland och Nerike. Ett bruk i Vermland har redan kommit i konkurs, och jag läste i tidningarna i går, att fullmäktige begärt ett annat bruksbolags försättande i konkurs i anledning af dess förluster på firman i Göteborg. Jag föreställer mig således, att på fullmäktiges beslut om stora belopps afförande år 1892 från de "såsom säkra ansedda fordringarna till de nära värdelösa, som föras "inom linien", inverkade nog den omständigheten att riksbanken hade att med temlig visshet motse i den närmaste framtiden icke obetydliga förluster, och sedda i den belysningen äro de siffror, som uppställdes af herr statsministern, icke synnerligen glädjande. Jag skall icke nu uppehålla mig närmare vid dessa siffror.

Det har frågats af vice talmannen, om riksbanken verkligen skulle behöva mera pengar, och herr statsministern har temligen bestämdt uttalat sig för att riksbanken icke skulle behöfva det. När denna fråga framställdes också i utskottet, der den återkommer minst hvarje år, gjordes från något håll den erinran, att det är underligt med riksbankens penningtillgångar. När det är fråga om bankovinsten, är det många både i bankstyrelsen och utom densamma i Riksdagen, som säga: här behöfvas visst icke några mer pengar eller åtminstone icke så mycket som är föreslaget; det är bättre statskassan får dem. Men när det åter blir fråga om att -- vare sig i bankstyrelsen, bankotskottet eller Riksdagens kamrar -- behandla motioner om anläggandet af nya afdelningskontor, så att önskningsmålet att få ett i hvarje län blefve fylldt, heter det ungefär från samma personer, att man icke har pengar dertill, man skall då icke försvaga riksbanken genom att dela sönder dess tillgångar; riksbanken må nog ha rätt stora fonder, men de räcka då icke till för att under ett måttligt antal år fylla landets behof med hänsyn till afdelningskontor i de län, der sådana icke finnas.

Under behandling af frågan om en utvecklad härordning yttrades, om jag icke missminner mig, från stadsrådsbanken af herr finansministern, att man hade en hel mängd olika tillgångar att taga i anspråk för att fylla stigande penningbehof, deribland den ökade vinst, som riksbanken borde med säkerhet kunna påräkna i den mån den öfvertog hela sedelutgifningen. Är det nu verkligen sant hvad man sett uppgifvas, och då det stått i Posttidningen bör det väl vara sant, att Kongl. Maj:t i år vidtagit den åtgärden att bevilja oktroy på tio år för en ny enskild bank, hvilket så godt som innebär motsvarande fördel för alla de äldre, så komma förmodligen några ökade inkomster i följd af den privata sedelutgifningens öfverflyttande till riksbanken och således någon bankovinstens ökning icke under den närmaste tiden att inträda, och ur den synpunkten stämmer detta öfverens med hvad herr statsministern i dag yttrade, att, då vi redan i riksbanken

*Angående
användandet
af banko-
vinsten för år
1892.
(Forts.)*

*Angående
användandet
af banko-
vinsten för år
1892.*

(Forts.)

ha 56 millioner och det beräknats att riksbanken icke skulle för hela sedelutgifningens öfvertagande behöfva 62½ millioner, det ej vore synnerligen behöfligt att nu afsätta något. Men äfven med den af utskottet nu föreslagna afsättningen af 800,000 kronor skulle det ju draga åtskilliga år, innan vi finge dessa 6½ millioner, och sålunda skulle en förevändning mot att riksbanken finge det sedelutgiftsprivilegium, hvilket förefaller mig och mången med mig naturligt för densamma, komma att kvarstå till en början under de tio år, som genom Kongl. Maj:ts beslut nu synas vara åt de enskilda baukerna, åtminstone hvad icke angår tiorna, betryggad.

Jag har endast velat göra dessa små erinringar vid ett par anföranden. Jag kan möjligtvis tillägga, att då vice talmannen yttrat, att man icke i statsutskottet funnit någon synnerlig utväg till besparingar, så fingo vi deremot i bankoutskottet mottaga meddelanden från statsutskottshåll, som vi ansågo hafva mycket att betyda, att det verkligen vore anledning tro, att några besparingar skulle komma att föreslås från statsutskottets sida. Om således redan nu öfverflödande penningtillgångar ställas till statsregleringens förfogande, skulle det komma att motverka sådana besparingar, då pengarna naturligtvis alltid måste konsumeras. I annat fall åter skulle man hafva större anledning antaga, att statsutskottet skulle finna, att i afseende å ett eller annat af de i statsverkspropositionen föreliggande äskanden lämpligen något belopp borde och kunde sparas in.

Jag vidhåller mitt yrkande, att bankoutskottets förslag måtte godkännas, och jag gör det så mycket hellre, som jag nu hör personer, hvilka i bankoutskottet yrkat att halva vinsten måtte behållas åt banken, hafva i enighetens intresse afstått från sitt yrkande och förenat sig med utskottets förslag, och jag erfor nyss att äfven en af motionärerna gjort detsamma. Jag vill gerna hoppas, att man icke på den andra sidan skall spänna bågen allt för högt, utan att vi alla helst måtte kunna ena oss om ett beslut i frågan.

Herr Elowson: Under diskussionen i denna fråga har till stöd för den kongl. propositionen framhållits bland annat, att riksbankens guldvaluta icke skulle i någon mån ökas genom bankovinstens bibehållande åt banken. Ingenting kan vara mera riktigt än detta uttalande. Riksbankens guldvaluta beror visserligen icke på, om den behåller större eller mindre del af sin vinst; och dess ställning på utländska marknaden undergår derigenom icke omedelbart försämring eller förbättring.

Men emellertid måste det hafva någon betydelse, huruvida vinsten utlemnas till statsverket eller icke. Jag tror, att, liksom det nyssnämnda uttalandet är obestridlig sanning, det också är en obestridlig sanning, att genom bankovinstens utlemnande riksbanken ökar sitt skuldbelopp. Riksbankens sedlar äro ingenting annat än skuldsedlar. Har riksbanken dem inne i sitt hvalf, äro de i riksbankens förvar. Släppas de ut i rörelsen, ökas derigenom riksbankens skuld.

Nu har utskottet enligt mitt förmenande gifvit goda skäl, hvarför det icke är rimligt att i någon större utsträckning öka bankens skuld för närvarande. Jag tror icke, att det vore någon risk för banken

att göra detta. Men försigtigheten bjuder dock att icke allt för mycket öka skuldbeloppet genom att släppa ut sedlar. Detta synes mig vara ett skäl, hvarför man skulle hålla sig till det förslag utskottet afgifvit.

Ett annat kan väl ock vara af politisk betydelse. En af utskottets ledamöter har delgifvit kammaren, att utskottets beslut har naturen af en kompromiss. Anledningen dertill har, förmodar jag, varit den, att man haft förhoppning, att utskottets förslag sålunda skulle blifva bifallet af båda kamrarna, så att man för denna gång kunde slippa gemensam omröstning.

På grund af hvad jag nu anført anhåller jag att få ansluta mig till dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen Danielson: Jag skall be att få svara några ord på hvad herr Gumælius sade eller att till utskottets tillstyrkan äfven skulle bidragit, att det fått underrättelse att statsutskottet skulle komma att vidtaga så betydliga besparingar och att, om kammaren afsloge denna utskottets hemställan, det skulle egga statsutskottet att tillstyrka hvad som föreläge. Jag vil i det fallet erinra kammaren, att utskottet försökt spara äfven på en så liten post som härom dagen rörande Hall, men då visade det sig, att herr Gumælius och hans meningsfränder icke ville vara med derom. Det är då icke stor anledning att tro, att, om utskottet skulle komma fram med förslag till besparingar, dessa skulle ha utsigt att vinna kammarens bifall, då kammaren till och med vid ett så litet anslag visat sig icke vilja gå åt det hållet.

Herr Holmgren: Då jag deltagit i utskottets behandling af denna fråga och biträdt det slut, hvartill utskottet kommit, skall jag yrka bifall till utskottets förslag, hvilket jag anser vara ett förmedlingsförslag, som bör tillfredsställa alla. Utskottet har frångått den princip, som i en följd år varit gällande, eller att halfva bankovinsten skulle lemnas till statsverket och andra hälften till riksbanken. Då de yrkanden, som blifvit framställda i motionsväg, inneburi att man skulle fortfara med samma fördelning, men Kongl. Maj:t i sin proposition föreslagit, att all bankovinst skulle öfverlätas till statsverket, anser jag, att det förmedlingsförslag utskottet framlagt skulle kunna omfattas af alla. Jag ber derfor att få yrka bifall till detsamma.

Herr Swartling: Hvad som ligger till grund för yrkandet, att åt riksbanken skulle behållas en större andel i vinsten, är önskan att derigenom kunna förstärka riksbankens ställning. Det har redan påvisats, att en sådan åtgärd kan vara af ganska tvifvelaktig beskaffenhet i afseende på stärkandet af bankens ställning, och jag ber att få erinra herrarne om ett uttalande, som återfinnes i betänkanudet af 1889 års bankkomité, der det heter: "Det bör ock i fråga om storleken af riksbankens grundfond erinras, att en mycket stor sådan kan motverka det afsedda ändamålet att stärka bankens soliditet, enär bankstyrelsens naturliga önskan att af bankens fonder erhålla en tillfreds-

Angående användandet af bankovinsten för år 1892.
(Forts.)

*Angående
användandet
af banko-
vinsten för år
1892.
(Forts.)*

ställande afkastning lätt framkallar frestelse till en allt för stor utsträckning af bankens verksamhet.“

Ja, så kan det verkligen vara, och det synes, som om de, hvilka hysa den varmaste önskan att riksbanken skall behålla en större andel af vinsten, göra det — åtminstone erinrar jag mig hvad en af motionärerna i det afseendet sagt i sin motion — på det att riksbanken skulle vara i tillfälle att ytterligare utvidga sin verksamhet genom att bevilja lån, diskontera vaxlar och inrätta nya afdelningskontor. Det är således icke meningen att genom bankovinstens bibehållande stärka bankens metalliska valuta, hvilket onekligen skulle stärka dess ställning, utan meningen är, att dessa pengar skulle släppas ut i marknaden, och då kan den åtgärden, såsom komitén påvisat, till och med vara af värdig beskaffenhet för banken. Beträffande åter den önskan, att banken skulle öfvertaga hela sedelutgifningen, har det blifvit påvisadt, att banken redan för fyra år sedan hade en sådan ställning att den åtgärden kunnat vidtagas, om statsmagtarna hade velat det. Sedan dess hafva bankens fonder ökats med 4 millioner, och en ytterligare förstärkning är således i det hänseendet obehöflig.

Man torde väl kunna tilltro herrar riksbanksfullmäktige att lika väl som flertalet af oss kunna bedöma hvad som är till gagn för banken, och herrar bankofullmäktige hafva förklaradt, att enligt deras åsigt hinder icke möter för hela vinstens öfverlemnade till statsverket, om detta skulle behövas. Nu har, enligt hvad den kongl. propositionen utvisar, statsverket ansetts vara i behof af hela vinsten, och det är icke någon obetydlighet dessa 800,000 kronor, som utskottet vill afpruta. Det är en summa, som, om jag ej misstager mig, motsvarar ungefär tio procent af de under de särskilda hufvudtitlarne förekommande extra anslag, och sålunda icke någon ringa affär. Det är klart att, såvidt icke några större nedsättningar i de begärda anslagen skola ega rum, denna afprutning måste, såsom herr vice talmannen antydde, föranleda till en högre uttaxering.

Under sådana förhållanden anser jag mig böra yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr O. Olsson från Stockholm: Herr talman, mine herrar. Hans excellens statsministern yttrade för en stund sedan, att man ginge för långt i ömhet för riksbanken, men jag anser för min enskilda del, att ett bifall till bankoutskottets förslag icke är ömhet om, utan omtanke för riksbankens utveckling, och jag skall därför be att få instämma i utskottets förslag, hvartill jag yrkar bifall.

Herr John Olsson: Då den ledamot af denna kammare, som låtit anteckna sin reservation mot utskottets hemställan, icke nu är här närvarande, men det torde vara önskligt att ett yrkande äfven på bifall till hans reservation framställles, så skall jag taga mig friheten framställa detta yrkande.

Herr Olsson i Sörnäs: Då här framställts yrkande om bifall till herr Nils Perssons motion, så ber jag att få tillkännagifva, att jag med

hänsyn till alla de omständigheter, som utskottet angifvit, kommer att rösta för det slut, hvartill utskottet kommit.

Angående användandet af bankovinsten för år 1892.
(Forts.)

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Derunder hade yrkats: 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) afslag å nämnda hemställan, i hvad densamma skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifall i stället till denna senare framställning oförändrad; och 3:o) bifall till herr Perssons i Vadensjö motion i ämnet. Herr talmannen gaf proposition å hvart och ett af dessa yrkanden och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till utskottets hemställan. Som votering likväl begärdes, upptog herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till Kongl. Maj:ts framställning nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, med anledning hvaraf nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående 1:sta punkten af bankoutskottets memorial n:o 2, antager yrkandet om bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till herr Perssons i Vadensjö i ämnet väckta motion.

Den omröstning, som anställdes enligt denna voteringsproposition, utföll med 113 Ja och 83 Nej; i följd hvaraf propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande lydelse:

Den, som bifaller bankoutskottets hemställan i 1:sta punkten af memorialet n:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifallit denna framställning oförändrad.

I denna senare votering röstade 118 ledamöter ja och 71 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 10.

Föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 13, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 82 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891.

§ 11.

Föredrogs vidare lagutskottets utlåtande n:o 14, i anledning af väckt motion angående rätt till delaktighet i allmänningar.

*Angående
rätt till del-
aktighet i
allmänningar.*

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 190, hade herr C. E. Thermoenius föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Konungen anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, huru vida icke antingen alla de allmänningar, som omförmälas i 16 kap. 1 § byggningsbalken, skulle kunna, enligt ordalydelsen i nämnda lagrum, nyttjas af dem, som äro inom vederbörande län, härad eller socken, eller om desamma icke, i annat fall, kunde indragas till statsverket; samt att Kongl. Maj:t, sedan sådan utredning egt rum, derefter ville för Riksdagen framlägga de förslag, som Kongl. Maj:t pröfvade nödiga.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation emot denna utskottets hemställan hade anmälts af herr *Lilienberg*.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Thermoenius: Till en början ber jag få nämna, att jag hade väntat att utskottet icke skulle gifva annat än ett afstyrkande utlåtande med afseende å denna min motion. Jag får också verkligen erkänna, att den tolkning af ifrågavarande lagparagraf, som utskottet förfäktat, är häfdvunnen, och eger stöd af de utaf utskottet åberopade författningar, samt tillika medgifva, att denna häfdvunna tolkning är berättigad. Deremot hade jag icke trott, att utskottet skulle underlåta att å andra sidan fästa uppmärksamheten på de *häfdvunna skyldigheter*, hvilka nyligen blifvit öfverflyttade på andra skattdragande klasser än dem, på hvilka de förut legat. Ibland dessa häfdvunna skyldigheter är — såsom jag i min motion särskildt framhållit, fastän utskottet icke nämnt något derom — väghållningsbesväret.

Jag tror, att icke någon kan motsäga mitt påstående, att den fördelning af detta besvär, som på grund af den nya väghållningslagen kom till stånd, är ett brott mot gammal häfd och går i motsatt riktning mot den mening, utskottet haft i fråga om häfdvunna rättigheter

Mig har det derfor syntts rätt och billigt, att när man söker och sträfvar efter att fördela häfdvunna skyldigheter, man äfven skall tänka på att på liknande sätt fördela häfdvunna rättigheter klasserna emellan.

Mot påståendet att det icke vore orätt eller obilligt att fördela ifrågavarande häfdvunna rättighet kan man invända, att det vore ett ingrepp i den enskildes eganderätt och att den, som köpt sitt hemman, har köpt det just med tanke på att ega ifrågavarande förmån. Deremot kan man å andra sidan erinra, att han äfven köpt det utan tanke på att vinna den lindring, som vunnits genom väghållningsbesvärets fördelning på flere än dem, som förut burit det. Derfor ansåg jag det icke vara obilligt att försöka få till stånd en utredning rörande förhållandena. Men för så vidt jag icke får något understöd i denna sak, skall jag icke tillåta mig göra något yrkande, utan inskränka mig till hvad jag nu sagt.

*Angående
rätt till del-
aktighet i
allmänningar.
(Forts.)*

Herr Lilienberg: Då jag reserverat mig mot det slut, hvartill utskottet kommit, utan att förklara, hvori min skiljaktiga mening består, vill jag nu nämna, att orsaken till min reservation varit, att jag anser, att motionärens framställning är befogad, i hvad den angår häradsallmänningarna. Jag har trott, att en utredning kunde vara på sin plats för att få klart, huruvida icke någon del af den afkastning, som häradsallmänningarne lemna, skulle kunna tillgodokomma äfven andra inom häradet än hemmansegarne. Det är endast det jag nu velat säga i afseende på denna fråga.

Herr Persson i Tällberg: Jag skall be att få fästa den ärade motionärens uppmärksamhet på den omständigheten, att de bördor, som genom de vid den urtima riksdagen fattade besluten blifvit aflyftade från jorden, icke blifvit det därför, att de skulle utbytas mot andra, oaktadt kanske en och annan skulle önska, att man ginge i den riktningen, utan dessa bördor hafva blifvit aflyftade därför, att man ansett och erkänt, att de varit orättvisa. För öfrigt vill jag fästa motionärens uppmärksamhet derpå, att hvad väghållningsbesväret beträffar, så har nog jordbruket ännu största delen af detta besvär kvar. Ty, såsom motionären vet, behöfva herrar embets- och tjänstemän icke för sina löner bidraga till dessa utgifter. Jag vill medgifva, att det kan råda olika förhållanden i afseende på allmänningarna inom de olika delarne af landet, och att en gemensam lagstiftning för dem i vissa fall icke kan vara fullt tillfredsställande. Men det förslag, som af motionären framlagts, går icke i den riktningen, att det skulle afhjelpa dessa olägenheter, utan tvärtom. Jag tycker, att utskottet funnit ett lämpligt uttryck, då det säger, att en ändring i endera af de båda af motionären angifna riktningarna skulle innebära ett ingrepp i lagligen grundade eganderättsförhållanden. De allmänningar, som finnas i den ort, jag tillhör, äro af den egenskap, att de äro jordegarnes gemensamma egendom. Ja, på många ställen repartisera de i de kartbeskrifningar, som tillförsäkra hvar och en jordegare hans andel i allmänningen. Dessa allmänningar ingå i skattetalet, och med samma rätt som man begär att de skulle indragas till statsverket, med samma rätt

Angående
rätt till del-
aktighet i
allmänningar.
(Forts.)

skulle man kunna begära, att den enskildes inegojord skulle indragas till statsverket. På grund af hvad jag nu anfört, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Petersson i Hamra: Då jag vid riksdagens början sjelf var betänkt på att väcka en motion i det ämne, hvarom här är fråga, anser jag mig böra säga några ord. Jag anser, att den grund, efter hvilken afkastningen af häradsallmanningarna fördelas, är den mest obilliga och föråldrade, som kan finnas, och detta särskildt efter de skatteförändringar, som beslötos vid senaste urtima riksdag.

De flesta af oss veta nog, hvilken stor skillnad det är mellan oförmedladt och förmedladt hemmantal, och ännu större är kanske skillnaden i afseende på taxeringsvärdet och hemmantalet. Sedan nu, som sagdt, alla *utgifter* blifvit så utjämnade, som genom senaste Riksdags beslut skett, synes det mig vara ganska naturligt, om man äfven kommer att tänka på de *inkomster*, som jordegarna hafva, och se efter, om den norm, efter hvilken de hittills ingått, är rättvis. Om vi t. ex. taga en egendom, utgörande ett oförmedladt hemman, som förmedlats till $\frac{1}{4}$ mantal, så beräknas egendomens inkomster efter det oförmedlade hemmantalet, men när det blir fråga om att utgöra skatter, så gäller antingen det förmedlade hemmantalet, eller ock taxeringsvärdet. Jag finner därför, att motionären i mycket har rätt, och jag delar ännu mera hans åsigt, sedan han frångått det ursprungliga i sin motion, eller att alla skattdragande inom häradet skulle få del af allmanningarna och inskränkt sig till egarne af i mantal satt jord. Ty att gå så långt som att medgifva denna rätt åt alla skattdragande, det torde åtminstone ännu på länge icke vara lämpligt, och jag anser det för närvarande äfven vara obilligt. För att belysa, huru åtminstone en häradsallmanning uppstått, ber jag att få omnämna att vi i min valkrets hafva en häradsallmanning, hvilken storlek blifvit fördubblad derigenom, att vi för ett samladt kapital, som tillkommit genom försäljning af årsafverkning, inköpt skogsmarker och lagt till denna allmanning. Vi hade kunnat dela ut vårt samlade kapital, men i stället hafva vi — som sagdt — köpt skog och fördubblat vår allmanning, hvilken är indelad i trakthuggning. Vi hafva sedan hos regeringen begärt att på denna få afverka öfvermogna träd, men på samma gång förbundit oss att för den summa, som genom afverkningen erhålles, köpa ytterligare jord. Häraf skulle i längden kunna blifva en mycket stor egendom för häradets gemensamma behof. Men då det är vi jordegare som samlat detta kapital och använt det, såsom vi gjort, synes det mig obilligt, om — såsom motionären föreslagit — alla skattdragande skulle få del deraf. Deremot anser jag, *sedan en skatte-reglering efter nya grunder nu blifvit beslutad*, att den norm, efter hvilken afkastningen af allmanningarna fördelas, är orättvis, då det är det oförmedlade hemmantalet, som härför lägges till grund. Detta bör i stället blifva efter hemmanens taxeringsvärdet eller fyrktalet.

Med anledning af motionens innehåll och de olika uttalanden, som här blifvit gjorda, skall jag be att få yrka motionens återremiss till utskottet.

Herr Wester: Ehuru det nog för många kunde vara önskligt att få en förändring i den rigtning, som motionären föreslagit, så att alla, som i häradet eller socknen bo, få del i allmännings afkastning, torde dock böra tillses, om icke derigenom kränkes ett erkänt och berättigadt intresse och om förändringen kan på lagstiftningens väg genomföras. Motionären har sagt, att han godkänner lagutskottets uppfattning, att härads- eller sockenallmänningarna anses tillhöra dem, som inom häradet (socknen) äro innehafvare af hemman eller i mantal satt jord. Och att så äfven är verkliga förhållandet, framgår af hela den lagstiftning vi hafva i ämnet. Redan af 16 kap. 1 § byggningsbalken, der det heter: "Der må de, som ej hafva sådant på egna egor, njuta mulbete, timmer" o. s. v., synes — för så vidt jag kan förstå — att det här endast är fråga om egare af *hemman*, och på den tiden, då denna lag skrefs, eller 1734, fans icke någon annan än i mantal satt jord. Ut 1805 års skogsordning nämnes uttryckligen mantalet såsom grund för delaktighet i allmänning och för beslut rörande densamma. Ut 1824 års kongl. bref säges i afseende på häradsallmänning, att intressenterna kunna besluta antingen att begagna den gemensamt eller dela densamma mellan socknarne eller också mellan enskilda hemmansegare, för så vidt hvar och en kunde få 4 tunnland. Slutligen stadgas uti förordningen den 29 juni 1866, att den behållna afkastningen af allmänningarna skall delas efter det oförmedlade hemmantalet.

Under sådana förhållanden må man icke förtänka egarne af i mantal satt jord, om de anse allmänningarne för sin egendom och vilja häfda denna uppfattning. Deras eganderätt är äfven efter nu gällande författningar så grundad, att om andra göra anspråk på delaktighet i allmänning, deraf uppstår en rättstvist, som får slitas på domstolsväg och icke på lagstiftningsväg, och det är af denna anledning, som lagutskottet ansett sig icke kunna göra något åt motionen. Motionären har hemställt, att Riksdagen måtte aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t om utredning, huru vida antingen alla, som inom vederbörande område bo, skulle kunna få del af allmänningarne derstädes, eller om ej i annat fall dessa skulle kunna indragas till statsverket, samt att Kongl. Maj:t derefter ville framlägga de förslag, som Kongl. Maj:t pröfvar nödiga. Men jag tror ej, att statsmagterna kunna besluta om en sådan inskränkning af den enskilda eganderätten. Jag kan ej heller se, hvad en skrivelse till Kongl. Maj:t om utredning skulle tjena till; ty den blefve väl en resumé af hvad som här blifvit sagdt och ett förklarande, att tvister i dessa frågor måste afgöras i domstolsväg. Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Folke Andersson i Helgesta: Med anledning af hvad herr Petersson i Hamra yttrat, skall jag be att få upplysa honom om, att i den förevarande motionen det icke är fråga om förmedladt eller oförmedladt hemmantal, utan om att alla de, som "inom häradet (socknen) bygga och bo", skola få del i allmänningarna. Om derför kammaren också skulle återremittera motionen, tror jag icke, att ut-

*Angående
rätt till del-
aktighet i
allmänningar.
(Forts.)*

*Angående
rätt till del-
aktighet i
allmänningar.
(Forts.)*

skottet skall kunna taga den fråga, om hvilken herr Petersson talade, under pröfning, hvarför en återremiss ej torde hafva någon inverkan.

Hvad åter sjelfva motionen beträffar, så får jag säga, att det förvånar mig, att motionären med den rättskänsla, han eger, kunnat framställa sådana anspråk som han gjort. Ty huru man än ser saken, tror jag, att den alltid måste betraktas som ett ingrepp i den enskilda eganderätten. Det är en häfdvunnen eganderätt, som hemmantalet har i allmänningarna. Skulle man gripa in här, då torde man lika gerna kunna sätta i fråga, huru vida icke också andra förmåner skulle kunna dragas in. Jag tror, att utskottet ej kunnat handla på annat sätt, än det gjort, och jag hoppas, att bestämmelserna rörande allmänningarna för framtiden skola blifva oförändrade, så att delaktighet i afkastningen endast kommer dem till godo, som ega i mantal satt jord. Det står ju i lagen, att intressenterna hafva rätt att dela allmänningarna mellan de enskilde, om det kan blifva 4 tunnland på hvarje hemman, och då kommer denna del att erhålla samma nummer och samma natur som hemmanet.

Detta är ju ett talande bevis för, att det är egendomens eganderätt, som här afses. Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Petersson i Brystorp: Sedan jag begärde ordet, hafva ett par talare ytrat sig, och en af dem har talat om inköp af skogsmarker till häradsallmänningarna samt sagt, att om hemmansegarne på det sättet förbättrat allmänningarna, så kunde väl med skäl sättas i fråga, om det vore rättvist att sedan fördela afkastningen bland alla inom häradet boende. Ja det är nog sant; men det är en sak som icke hör hit; här är endast fråga om allmänningar i allmänhet och om rätt för alla inom vederbörande område boende att få del af dem. I afseende härpå vill jag säga, att jag tror, att, om motionen bifalles, detta kommer att leda till ingrepp i den enskilda eganderätten. Dessa allmänningar äro tillagda hemmanen till deras förbättring; endast egarne till hemmanen hafva därför rätt att använda dem, och det finnes äfven en särskild förordning, som bestämmer, att så skall vara förhållandet. Skulle en ändring ske, komme egarne att drabbas af förlust, och ändringen innebure ett ingrepp i gällande eganderättsförhållanden. Jag ber därför att på de skäl, som utskottet anfört, få yrka afslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Alsterlund: Huru allmänningarna i mellersta och södra Sverige tillkommit, det är en sak, som jag icke vet, men herr Wester har — enligt min tanke — tydligt ådagalagt, att äfven de äro jordegarnes okränkbara egendom. Hvad åter beträffar häradsallmänningarna i Norrland och särskildt i Norrbottens län, så hafva de der tillkommit på så sätt, att, då afvittringen egde rum, byar och hemman afsatte till allmänningar $\frac{1}{4}$ af de skogsanslag, som blifvit dem tillerkända. Detta gjorde de på grund af frivillig öfverenskommelse. Det försöktes visserligen först att tvinga jordegarna dertill, men Kongl. Maj:t förklarade i skrifvelse till Konungens befallningshafvande i Norrbottens

län, att det berodde på jordegarnes sjelfva, huru vida de ville afsätta till allmänning en del af skogsanslagen. Öfverenskommelse träffades derefter, som jag nyss nämnt, af jordegarnes socknevis att afsätta $\frac{1}{4}$ af skogsanslagen till häradsallmänning. Om således ett hemman var skattlagdt t. ex. till ett mantal och detta hemman tillerkänts ett skogsanslag af 12,000 qvadratref, så afsattes $\frac{1}{4}$ af dessa 12,000 eller 3,000 qvadratref till häradsallmänning, och så skedde för alla hemmanen inom socknen. $\frac{3}{4}$ af skogsanslaget utlades således i skiften till jordegarnes omedelbara disposition, och $\frac{1}{4}$ utlades på lämpliga ställen till häradsallmänningar för att såsom deras gemensamma egendom och för deras bästa vårdas och förvaltas. Häraf torde framgå, att allmänningarna i Norrbottens län ingå i hemmanens skattetal och alltså äro jordegarnes egendom. Om därför en lag skulle stiftas i det syfte, som motionären föreslagit, eller att alla, som i häradet (eller socknen) bo, skulle blifva delaktiga i häradsallmänning, så skulle dock en sådan lag ej kunna tillämpas på Norrbottens län. Det var detta jag ansett mig skyldig lemna upplysning om. För öfrigt skall jag yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
rätt till del-
aktighet i
allmänningar.
(Forts.)*

Häruti instämde herr *Wikstén*.

Herr Larsson i Mörtlösa: Så väl motionären som lagutskottets vice ordförande och i visst afseende äfven en talare på östgötabanken tyckas mig hysa en besynnerlig uppfattning af eganderätten, då de på ett sådant sätt, som de här ifrågasatt, vilja ingripa i lagligen grundade eganderättsförhållanden. Så länge man icke hunnit derhän, att man anser, att all egendom skall vara gemensam för alla, torde vi hemmansägare i fred få behålla våra häradsallmänningar. Jag är säker på, att lagutskottets vice ordförande såsom domare många gånger stadfäst köp, genom hvilka köparen tillförsäkrats icke blott sjelfva den egendom, hvarom det i hvarje fall handlade, utan också — såsom det heter i köpebrevet: "allt hvad dertill af ålder lydt" —, och då förefaller det mig besynnerligt, att han nu vill afhända en sådan köpare hvad honom genom en sådan stadfästelsehandling blifvit tillerkändt. Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Hamra: Då jag å nyo begärt ordet, är det egentligen mot herr Andersson i Helgesta jag vill vända mig med anledning af hans yttrande, hvilket under soriet och det långa afståndet oss emellan i kammaren, om jag rätt uppfattade detsamma, var om oförmedlat hemmantal och rättvisan af att detta lägges till grund för fördelningen af allmänningarna. Det låter på det sättet nu, men så var ej förhållandet, när det var fråga om skatteregleringen. Huru många voro vi icke då, som hade hemmanen skattefria, d. v. s. voro säteriegare. Men icke för ty voro både jag och andra säteriegare med om denna skattereglering, för att få rättvisa och billighet i afseende på *utgifterna*, och vi arbetade kanske mera för den än många skattejordegare inom kammaren. När det nu framställes en tanke på, att rättvisa och billighet skall läggas till grund, äfven när det gäller en

Angående
rätt till del-
aktighet i
allmänningar.
(Forts.)

inkomst, så kan jag icke finna, hvarför man skall anse detta så orättvist. Jag önskar en fördelning af inkomsterna från allmänningarna efter en mera tidsenlig grund och kan icke förstå, att mina åsikter i denna fråga äro så obilliga, som herr Andersson i Helgesta m. fl. velat framställa dem.

Jag har yttrat mig rörande denna fråga, emedan jag af mina kommittenter blifvit uppmanad att göra något i den rigtningen, som af mig nu här blifvit föreslagen.

Herr Folke Andersson i Helgesta: Jag skall be att ännu en gång få säga herr Petersson i Hamra, att det i motionen icke alls är fråga om förmedlade eller oförmedlade hemmantal, utan endast om att de, som i häradet "bygga och bo", skulle hafva del i häradsallmänningarna. Det var det jag sade, då jag förra gången hade ordet, men jag yttrade mig icke alls om rättvisan eller ej af herr Peterssons påstående. Frågan om fördelningen af allmänningarna efter det förmedlade eller oförmedlade hemmantalet föreligger icke nu till pröfning och ej heller frågan om grundskatterna; utan det gäller nu något helt annat. Jag skall fortfarande yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thormænius: Med anledning af ett yttrande, som blifvit fäldt af min länskamrat, att han icke kan förstå, huru min rättskänsla kunnat tillåta mig att framlägga en sådan motion, som jag gjort, skall jag be att få läsa upp några ord, som stå i motionen och som jag hemtat ur en bok nere på biblioteket. Det står der:

Om begreppet "allmänning" yttrar en författare: "Uti Sverige ansågs i äldre tider allmänt, att skogarne voro upplättna till *allas* fria begagnande, eller att de utgjorde en eller flere *menigheters* gemensamma egendom. Med odlingens framsteg fick å ena sidan den enskilde full eganderätt till den jord han odlat, och å andra sidan blef den samfälda jordegendomen, allmänningen, närmare bestämd såsom *bya*-, *sockne*-, *härads*- eller *landsallmänning*. Ur allmänningsbegreppet uppkom snart det s. k. *skogsregalet*, som, framträdande under *benämningarna* *konungs*- och *kronoallmänning*, ej är annat än begreppet *allmänning*, utsträckt till hela riket. Det var i öfverensstämmelse dermed som konung Gustaf I i bref till norrländingarne den 20 april 1542 förklarade, att "alla sådana *egor*, som obbyggda ligga, höra Gud, Konungen och Sveriges krona till."

När man tänker på dessa ord och derjemte ser, huru det så småningom tenderar åt det hållet, att man vill förlägga alla utskylder från den ena kategorien inbyggare till den andra, så tycker jag det ej bör anses orätt, när jag i min motion endast tillåtit mig att fråga, om det ej vore värdt att undersöka, huruvida icke dessa *menigheters* gemensamma förmåner, hvarom motionen talar, skulle kunna utsträckas till alla dem, som nu få taga del i de bördor, som förut uteslutande legat på jordinnehafvarne. Det är just min rättskänsla, som manat mig att framställa denna fråga, och sedan har ju hvar och en frihet att på denna framställning svara hvad han vill och kan. Jag har icke velat göra något ingrepp i någons eganderätt, men i detta fall

ha rättvisa och billighet synts mig göra en undersökning både önskvärd och nödvändig.

Angående rätt till delaktighet i allmänningar.
(Forts.)

Herr Lilienberg: Jag vill icke förlänga diskussionen, men då en talare på östgötabanken vändt sig direkt mot mig, anser jag mig böra svara honom och vill då säga, att jag ej tror, att saken är så enkel, som han tycks anse den vara. Den beror naturligtvis i hög grad på, huru häradsallmänningarna uppkommit. Hafva de uppkommit på sådant sätt, som herr Alsterlund omnämnde, är det tydligt, att man då får anse dem som hemmansegarnes enskilda egendom. Men när de uppkommit på annat sätt, är saken ej så alldeles klar. Ty värr har icke tiden medgifvit att erhålla någon närmare utredning i frågan. Men en sådan utredning anser jag väl behöflig, och därför har jag reserverat mig mot utskottets hemställan om afslag å den förevarande motionen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Härefter företogs till behandling statsutskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattade anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1 och 2.

Biföllos.

Punkten 3.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 101, hade herr *M. Andersson* i Löfhult på anförda skäl föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t behagade vidtaga åtgärder, att manskapet vid krigsmagten, korporaler och vice korporaler och deras vederlikar inberäknade, måtte komma i åtnjutande af högre gratial eiter afskedet från krigstjensten, än hvad som nu vore fallet.

Angående förhöjning af gratial från Vadstena krigsmanshuskassa.

Under förevarande punkt hemstälde nu utskottet, att motionen icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Andersson i Löfhult: Jag skall be att få säga några ord angående min motion.

Såsom utskottet framhållit, väcktes vid 1891 års riksdag motion om förhöjning af från Vadstena krigsmanshuskassa utgående gratial, hvilken motion afslogs bland annat på grund deraf, att utredning rörande de kostnader, åtgärden skulle föranleda, saknades. Nu har

*Angående
förhöjning
af gratial från
Vadstena
krigsmans-
huskassa.
(1^oorts.)*

utskottet för afslag å min motion begagnat samma skäl som då. Men det jag yrkat är ju en skrifvelse till Kongl. Maj:t om vidtagande af åtgärder, och deri ligger väl inbegripet, att det först skulle blifva en utredning, och att Kongl. Maj:t derefter skulle vidtaga åtgärder för beredande af högre gratial från denna krigsmanskassa. Jag tror, att ett stort skäl för bifall till min motion ligger deri, att penningen på den tid, då dessa gratial bestämdes, hade mycket högre värde än nu, så att gratialisterna för sina små gratial kunde köpa långt mera varor än nu är möjligt.

Man säger vidare, att erfarenheten angående andra pensionskassors svårigheter att fullgöra sin pensioneringsskyldighet borde mana till varsamhet vid fråga om pensioners förhöjande. Ja, det är sant, men hvad är orsaken dertill? Jo, vi veta alla, att de löner och pensioner som blifvit bestämda t. ex. för befålet vid armén hafva fördubblats mer än en gång, ja, kanske tredubblats. Jag anser därför, att man borde se till, att äfven dessa fattiga gratialister, hvilka äro så lågt aflönade under sin tjenstetid, att de knappast kunnat afsätta något till sitt uppehälle på gamla dagar, kunde få det litet bättre. Jag vädjar därför i detta afseende till denna kammares ledamöter, hvilka väl känna och veta, att våra regementen rekryteras af den fattigare delen af vårt lands befolkning, att de, som sakna medel till att hyra en bostad åt sig och sin familj, gå in vid regementena och der hafva ganska knapp aflöning. Om nu dessa personer finge ett litet högre gratial än nu är fallet, då gratialet blott utgör 24 kronor för en simpel soldat och dubbelt så mycket för en korporal, skulle de nog reda sig bättre. Jag vädjar således till denna kammares ledamöter och skall, herr talman, på de skäl, som jag nu anført, be att få yrka bifall till min motion, hvarjemte jag förbindligast anhåller, att herr talmannen måtte framställa proposition å detta mitt yrkande.

Herr Andersson i Högkil: Motionärens syftemål är onekligen ganska vackert, men att viuna detta mål går ingalunda så lättvindigt, som motionären förestält sig. Motionären föreslår, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t behagade vidtaga åtgärder, att manskapet vid krigsmagten, korporaler och vice korporaler och deras vederlikar inberäknade, måtte komma i åtnjutande af högre gratial efter afskedet från krigstjensten, än hvad som nu är fallet. Om man nu vill, att Kongl. Maj:t skall vidtaga sådana åtgärder, så är ju alldeles tydligt och klart, att man måste ställa till Kongl. Maj:ts förfogande erforderliga medel, men derom föreligger icke något förslag. Ifrågavarande gratial utgå, såsom bekant, från Vadstena krigsmanshusfond och uppgingo under sista året till i rundt tal 372,000 kronor, hvartill staten bidrager med, likaledes i rundt tal, 244,000 kronor, ett anslag, som finnes uppfördt under nionde hufvudtiteln. Detta anslag måste ovilkorligen ökas precis i samma proportion som man vill höja dessa gratial, ty från nämnda fond kan icke en sådan höjning som den föreslagna åstadkommas utan en motsvarande höjning af anslaget. Det förhåller sig nemligen så, att Vadstena krigsmanshusfond kommit in på det stadiet, att dess kapital på de senare åren minskats.

Af statsrevisorernas senaste berättelse finna vi, att år 1891 fondens utgifter hade öfverstigit inkomsterna med omkring 10,000 kronor; detta beroende just på dessa gratial till afskedadt manskap. Visserligen kan invändas, att det är en jemförelsevis obetydlig minskning, men redan den omständigheten, att en fond sådan som Vadstena krigsmanshusfond kommit in på det sluttande planet, synes mig i och för sig vara betänklig. Motionären synes föreställa sig, att det är mycket länge sedan gratialens storlek bestämdes, men det är ej längre tillbaka än på 1880-talet, som Kongl. Maj:t bestämde de belopp, hvarmed gratialen för närvarande utgå.

Af hvad jag nu anfört torde tydligen framgå, att statsutskottet icke *kunnat* yrka bifall till motionärens förslag, och jag för min del skall därför taga mig friheten att yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Andersson i Löfhult: Den föregående talaren har riktigt anmärkt, att Vadstena krigsmanshuskassa icke ensam kan bestrida den af mig föreslagna förhöjningen af gratialen, men jag tänkte mig, då jag väckte detta förslag, att, jemte det att ett anslag ställdes till Kongl. Maj:ts förfogande, dessa soldater skulle under sin tjenstetid tillskjuta en ringa del för att dermed bidraga till gratialens förhöjande.

Då den föregående talaren säger, att kassans utgifter öfverskjutit inkomsterna med omkring 10,000 kronor, så vill jag bedja herrarne se på sista sidan af det betänkande, som vi hafva hvar och en. Der står nemligen föreslaget, att till upprätthållandet af arméns pensionskassas egen pensionering samt till fyllnadspensioner Riksdagen måtte bevilja 1,540,000 kronor. Detta anslag är naturligen afsedt för befälet och då anser jag verkligen, att Riksdagen skulle kunna höja anslaget till Vadstena krigsmanshuskassa, så att dessa fattiga gratialister kunde få sina gratial något höjda.

Jag yrkar fortfarande bifall till min motion.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena framstälde herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då motionären likväl begärde votering, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i 3:dje punkten af utlåtandet n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit herr Anderssons i Löfhult i ämnet väckta motion.

*Angående
förhöjning
af gratial från
Vadstena
krigsmans-
huskassa.
(Forts.)*

Omröstningen visade 152 ja mot 20 nej; hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkterna 4—7.

Biföllos.

Punkten 8.

Angående pension för undervisaren i fiskodling friherre G. C. U. Cederström.

Med anledning af en utaf undervisaren i fiskodling friherre G. C. U. Cederström gjord ansökning hade Kongl. Maj:t föreslagit, att friherre Cederström måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder han från sin befattning erhöle entledigande, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till belopp af 1,200 kronor, och hemställde utskottet:

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt bifallas, att undervisaren i fiskodling friherre Gustaf Carl Ulrik Cederström må från och med månaden näst efter den, hvarunder han från sin befattning erhåller entledigande, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till belopp af 800 kronor.

Häremot hade reservation anmälts af herrar *Pehrson* i Törneryd och *von Friesen*, hvilka yrkat, att Kongl. Maj:ts framställning i ämnet måtte af utskottet afstyrkas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr von Friesen, som yttrade: Då jag inom utskottet jemte en annan ledamot af denna kammare reserverat mig mot det beslut, hvartill utskottet kommit i denna punkt, så skall jag bedja att få angifva de skäl, som föranledt denna reservation.

Den ifrågavarande personen har icke allenast icke haft någon tjänst på stat, utan han har i det hela icke haft någon tjänst alls. Han har fått göra hvad han sjelf ansett lämpligén höra till fullgörandet af det uppdrag han haft. Under sådana förhållanden har det förefallit oss synnerligen principvidrigt att bevilja någon som helst pension åt honom. Jag säger principvidrigt. Jag medgifver då visserligen, att det på denna hufvudtitel är mycket svårt att uppställa några bestämda principer. Men att bevilja denna pension synes mig dock vara att gå alldeles för långt i principlöshet.

Det är därför som jag reserverat mig och som jag ber att få yrka afslag på såväl utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts proposition.

I detta yttrande instämde herrar *Pehrson* i Törneryd, *Nilsson* i Skärhus, *Andersson* i Lyckorna, *Sjö*, *Jönsson* i Gammalstorp och *Hammarström*.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll erhöil härefter ordet och yttrade: Herr talman, mine herrar! Det kan ju icke nekas, att den ställning, som undervisaren i fiskodling, friherre Ceder-

ström, intagit i förhållande till staten, icke varit af den fasta natur, som i allmänhet anses vara ett vilkor för att staten skall åtaga sig att pensionera en tjänsteman, sedan han icke längre kan bidra till statens nytta. Men jag tror dock, att det finnes åtskilliga omständigheter, som borde kunna beveka kammaren till att åtminstone på det sätt utskottet föreslagit bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre Cederström är omkring 87 år gammal. Han har varit undervisare i fiskodling ända sedan 1854, d. v. s. inemot 40 år, under de första åren mot en aflöning af 600 riksdaler banko, sedermera från och med 1858 mot den aflöning, ersättning eller arfvode, 1,500 kronor, som han nu uppbar. Han har begärt hela detta belopp i pension, och hans begäran i den delen har understöds såväl af landtbruksstyrelsen som äfven af statskontoret. Deremot just med afseende på de förhållanden, som herr v. Friesen anmärkt, ansåg sig Kongl. Maj:t icke kunna begära hela det belopp, som ifrågasatts, utan inskränkte sig till att begära 80 procent deraf, så att redan när Kongl. Maj:t aflät sin proposition, hade hänsyn tagits till de förhållanden, som af statsutskottet påpekats såsom skäl för att ytterligare nedsätta beloppet till 800 kronor.

Möjligen har på detta statsutskottets beslut äfven inverkat en omständighet, som uppgifves i statsutskottets utlåtande, nemligen att upplysning saknas om friherre Cederströms ekonomiska omständigheter. Denna passus i statsutskottets utlåtande förefaller mig vara tillkommen genom något förbiseende. Ty redan i mitt anförande till statsrådsprotokollet upplyser jag, att det hade inhemtats uppgifter i fråga om Cederströms ekonomiska omständigheter. Jag trodde, att dessa möjligen icke hade medföljt handlingen till statsutskottet, då dessa dit öfverlemnades. Men af akten, som jag fått låna från statsutskottets kansli, finner jag, att ifrågavarande uppgifter finnas der. Dessa uppgifter bestå dels af ett utdrag af taxeringslängden från Ingarö socken, af hvilket inhemtas, att friherre Cederström är bevillingstaxerad för ett belopp af 1,500 kronor, d. v. s. just det belopp, som han nu har i lön. Vidare finnes ett intyg från länsstyrelsen i Stockholms län om att, såvidt Konungens befallningshafvande har sig bekant, friherre Cederström icke eger fastighet inom länet eller annan inkomst än den, för hvilken han blifvit bevillingstaxerad, eller 1,500 kronor. Således kan jag icke finna annat än att af dessa handlingar framgår, att friherre Cederström icke har någon annan inkomst än den lön han uppbar. Om han således beröfvas denna lön, så står han, såvidt jag kan finna, fullkomligt på bar backe.

Kan det vara staten värdigt, att, då den har använt en persons arbetsförmåga under 40 år mot sådan aflöning, att denne icke gerna kunnat derå göra några besparingar — att staten då, när han 87 år gammal afskedas, icke gifver honom det ringaste att lefva på?

Det belopp, statsutskottet föreslagit, är väl det minsta man gerna kan tänka sig, att staten bör lemna. Redan i vår äldre lagstiftning erkännes, att en husbonde har skyldighet att taga vård om sina tjenare, när de arbetat hos honom från sitt 30:de år till dess de förlorat arbetsförmågan.

Angående pension för undervisaren i fiskodling friherre G. C. U. Cederström.
(Forts.)

Angående pension för undervisaren i fiskodling friherre G. C. U. Cederström.

(Forts)

Skall staten då gent emot en person, som visserligen haft något bättre aflöning än en vanlig tjenare, men icke kunnat göra några besparingar å sin aflöning, handla så, att han ställes utan medel vid afskedstagandet? Jag hemställer till herrarne, om detta kan vara rätt och billigt.

Herr von Friesen: Herr talman! Den upplysning, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet lemnade, nemligen att ifrågavarande person är 87 år gammal, stärker mig i den uppfattning, som jag förut uttalat eller att det icke är någon egentlig tjänst han innehar; ty vore det en verklig tjänst, hade han icke vid denna höga ålder kunnat sköta den.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet talade visserligen om att mannen i fråga skulle vara en statens tjenare, men så är ingalunda förhållandet. Han har haft ett uppdrag att fullgöra efter eget godtfinnande, och detta kan jag icke kalla en statens tjänst. Jag kan icke heller erkänna, att han haft någon lön; ty han har endast uppburit ett anslag, som blifvit beviljad för fullgörande af det ifrågavarande uppdraget.

Om man vill hafva någon som helst princip qvar i denna allt för principiösa hufvudtitel, så anser jag att man icke kan annat än yrka afslag å denna punkt, hvarför jag vidhåller mitt härom redan gjorda yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talman propositioner först på bifall till utskottets hemställan och derefter på afslag å såväl nämnda hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i 8:de punkten af utlåtandet n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit såväl utskottets nämnda hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen visade 74 ja men 110 nej; i följd hvaraf kammaren afslagit såväl Kongl. Maj:ts framställning som utskottets hemställan.

Punkten 9.

Angående pension för beridaren M. R. Ericsson.

På derom af stuteriöfverstyrelsen gjord framställning hade Kongl. Maj:t föreslagit, att beridaren vid Ottenby stuteri *Magnus Robert*

Ericsson måtte från och med månaden näst efter den, under hvilken han från befattningen entledigades, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 1,200 kronor.

Utskottet hemställde: "att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att beridaren vid Ottenby stuteri Magnus Robert *Ericsson* må från och med månaden näst efter den, under hvilken han från befattningen entledigas, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 1,000 kronor."

Häremot hade reservation anmälts af herrar *Persson* i Mörarps, *Pehrson* i Törneryd, *Andersson* i Nöbbelöf, *Persson* i Stallerhult och *Holm*.

Angående pension för beridaren M. R. Ericsson.
(Forts.)

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr *Pehrson* i Törneryd: Jag skall först anhålla att få till protokollet antecknad, att jag icke varit frånvarande från utskottet vid något besluts fattande under behandlingen af nionde hufvudtiteln. Den anmälan, som förekommer i slutet af utskottets betänkande, derom att jag skulle hafva varit frånvarande vid behandlingen af punkterna 16—21, är ett skriffel, hvilket i går blifvit rättadt genom ett särskildt utdeladt extra blad. Jag har ansett mig böra nämna detta, efter som jag, såsom af betänkandet synes, reserverat mig mot 16:de punkten och hvarom jag kunnat göra anteckning endast under den förutsättning, att jag vid punktens behandling varit närvarande.

Beträffande den ifrågasatta pensionen af 1,000 kronor årligen till beridaren M. *Ericsson* vid Ottenby stuteri anser jag, att utskottet varit allt för generöst. Det är af denna anledning, som jag reserverat mig mot utskottets hemställan i denna punkt, och jag ber att i största korthet få bjuda skäl för denna min mening.

Ifrågavarande person har genom sitt afskedstagande från armén och genom att i stället antaga plats i egenskap af beridare vid Ottenby stuteri erhållit betydligt förbättrade löneförmåner och bättre årsinkomster än han hade vid sin förflyttning och antagligen skulle hafva fått, om han fortsatt på den bana han ursprungligen beträdd. Således föreligger icke här det skälet, att han genom antagande af denna plats skulle hafva i längden ådragit sig förminskning i sina löneinkomster. Derest han fortsatt sin tjänst i armén, så hade han möjligen avancerat till fanjunkare. En fanjunkare, med hvilken han således närmast kan jämföras, åtnjuter en pension af 870 kronor; men då är dervid att bemärka, att denna under hela tjänstetiden sjelf får betala in pensionsavgifter för beredande af sin pension, hvilket beträffande ifrågavarande person icke varit förhållandet. Med hänsyn härtill har jag ansett det vara skäligt och billigt, att förevarande pensionsbelopp bort bestämmas till 500 kronor. Ett sådant yrkande har jag framställt inom utskottet, men det vann ej der bifall. Jag ber nu emellertid att få förnya detta mitt vid ärendets behandling inom utskottet gjorda yrkande i så måtto, att jag hemställer att kammaren måtte tillerkänna beridaren M. *Ericsson* en pension af 600 kronor. Anledningen, hvarför jag nu föreslår 100 kronors förhöjning utöfver det belopp, jag i

Angående
pension för
beridaren M.
R. Ericsson.
(Forts.)

utskottet föreslog, är helt enkelt den, att jag dermed trott mig kunna främja mitt förslag. Jag är nemligen öfvertygad om att man borde kunna gå denna medelväg och dermed äfven uppfylt allan rättfärdighet.

Jag får derfor, herr talman, yrka att kammaren, med afslag å Kongl. Maj:ts framställning och utskottets förslag, måtte på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts proposition, att beloppet nedsättes till 600 kronor.

Herr vice talmannen Danielson: Då jag inom afdelningen deltagit i behandlingen af denna fråga, skall jag be att få för kammaren tillkännagifva de åsikter, som inom afdelningen gjorde sig gällande för tillstyrkande af det förslag, som föreligger i utskottets utlåtande.

Såsom herrarne se af föreliggande utlåtande, så komma vi der litet längre fram till ett par andra pensionsfrågor beträffande två länsmän, dervid utskottet i det ena fallet tillstyrkt ett pensionsbelopp af 1,000 kronor och i det andra ett belopp af 1,100 kronor. När vi då anställde en jmförelse mellan de löneförmåner, som mannen i fråga innehafte med sistnämnda personers löneförmåner, så ansågo vi oss kunna något jemka på det belopp, som af Kongl. Maj:t föreslagits; men man ansåg dock att man icke kunde med skäl gå lägre än till 1,000 kronor. Såsom herrarne se, så uppbär nämnde person en lön af 1,500 kronor och dessutom naturaförmåner, om hvilka man hade anledning antaga, att de skulle motsvara ungefär 500 kronor, och således skulle hans årsinkomst hafva uppgått till 2,000 kronor.

Inom såväl statsutskottet som å afdelningen har man alltid haft till rättesnöre att åt personer med en dylik inkomst bestämma pensionen till 70 å 75 procent af lönen; och då finner man att, efter utskottets förslag och med beräkning af pensionen i förhållande till lönen och naturförmånerna, den föreslagna pensionen ställer sig betydligt lägre, än om man följt den vanliga beräkningsgrunden; så att denna pension i sjelfva verket endast utgör 50 procent af hans sammanlagda inkomster. Derjemte må herrarne besinna, att mannen i fråga icke sjelf har önskat att blifva uppförd å pensionsstat, utan har förslaget derom varit en följd af Riksdagens beslut att indraga Ottenby stuteri, genom hvilket beslut han blifvit beröfvad sin tjenstebefattning derstädes. Man kan väl icke heller tro, att en person vid 60 års ålder skall kunna bereda sig en annan tjenst med samma löneförmåner som dem han innehafte. Jemväl denna omständighet torde böra af Riksdagen behjertas.

Att personen i fråga med pligtrohet, nit och omsorg skött sina åligganden, det kan jag intyga och detta är för öfrigt en känd sak för herrarne. Då han tillhört Ottenby stuteri i 35 år och nu vid 60 års ålder måste lemna sin anställning derstädes och detta grundar sig på, som jag nämnt, att Riksdagen beslutit att indraga detta stuteri, så tycker jag, att häri ligger ett talande skäl att gifva nu ifrågasvarande person en någorlunda god bergning på hans ålderdom. Herrarne veta, att när Riksdagen beslutat indragning af en allmän inrättning, såsom nu har skett med Ottenby stuteri, och tjenstemännen dervid öfverförts på indragningsstat, så hafva de dervid vanligen fått hela lönen i pension. Här åter är det icke fråga om mer än 67

procent af lönen, om man endast räknar de kontanta löneförmånerna, eller 50 procent, om man äfven räknar den del af lönen, som utgår in natura. Jag tycker, att om man betraktar frågan från den synpunkt, jag nu antydt, man icke rättvisligen kan anse, att utskottet i detta fall föreslagit ett för högt belopp.

Det är af dessa skäl, som jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Mörarp: Jag har inom statsutskottet biträdt den reservation, som är vidfogad utskottets betänkande, och ansett, att det af utskottsmajoriteten föreslagna pensionsbeloppet, 1,000 kronor, är för högt tilltaget i förhållande till de pensioner, som i andra punkter föreslagits. Jag vill icke förneka, att den ifrågavarande personen skött sin befattning på ett tillfredsställande sätt. Jag har tvärt om i detta afseende hört de bästa vitsord om honom. Förhållandet är ju, såsom vice talmannen påpekat, det, att han mistat sin befattning i följd af Riksdagens beslut att Ottenby stuteri skulle indragas.

Men de jämförelser, som vice talmannen gjorde med några andra personer, som här äro föreslagna till erhållande af pensioner, tror jag icke hålla streck. De äro nemligen ordinarie tjänstemän, men det har beridaren vid Ottenby aldrig varit. Han har icke innehaft sådan befattning, som berättigar honom till pension. Som herrarne finna i 12:te punkten af föreliggande betänkande, föreslås äfven der en pension till en person, som innehaft en befattning, som han på grund af ett Riksdagens beslut kommer att mista, nemligen inspektoren vid Ultuna, Sven Svensson. Denne har haft en lön, som under de senare åren uppgått till 2,500 kronor utom fri bostad och vedbrand, naturaprestationer, som jag dock icke tror uppgå till så högt belopp som de, som herr Ericsson har åtnjutit i Ottenby. För denne Svensson, hvars löneinkomster alltså uppgått till icke obetydligt mer än den nu ifrågavarande personens, hvilken, såsom herr Danielson uppgaf, erhållit 2,000 kronor, inberäknadt naturaprestationerna, har Kongl. Maj:t föreslagit ett pensionsbelopp af endast 500 kronor, hvilket förslag äfven blifvit af utskottet tillstyrkt. Förhållandet är nu, som jag nämnde, det, att båda dessa personer i följd af Riksdagens beslut mistat sina befattningar. Jag kan icke neka till, att jag tycker, att den differens, som förefinnes mellan dessa båda pensionsbelopp, förefaller mig allt för stor, då man tager hänsyn till de båda tjänstemännens löneförmåner.

Om herr Ericsson stått kvar i den tjänstebefattning, som han hade, innan han blef beridare, så skulle han hafva avancerat högst till fanjunkare — han var nemligen sergeant vid ett af de skånska kavalleriregementena. Under sådana förhållanden hade han vid uppnådd pensionsålder haft ett pensionsbelopp af 870 kronor, men då hade han också haft skyldighet att under loppet af åtskilliga år göra inbetalningar af sin lön till pensionskassan. Detta har han deremot nu icke behöft göra. Han har således icke varit i samma ställning som en vanlig tjänsteman.

Under sådana förhållanden påyrkade jag inom statsutskottet, att pensionsbeloppet skulle bestämmas till 800 kronor, lifligt öfvertygad,

*Angående
pension för
beridaren M.
R. Ericsson.
(Forts.)*

Angående
pension för
beridaren M.
R. Ericsson.
(Forts.)

att man då gått så långt som man i ifrågavarande hänseende lämpligen kunde gå.

Till följd af hvad jag nu anfört, tillåter jag mig att hos herr talmannen anhålla om proposition på bifall till utskottets förslag med den ändring, att kammaren fastställer pensionsbeloppet till 800 kronor.

Herr vice talmannen Danielson: Med anledning af den jemförelse, som herr Anders Persson anställde mellan beridaren Ericsson och inspektor Svensson, ber jag att få framhålla, att mellan dem råder den väsentliga skilnaden, att Svensson tjenstgjort vid Ultuna endast 19 år, medan Ericsson tjenstgjort vid Ottenby i 35 år, hvarjente äfven finnes en skilnad af 12 år i deras ålder. Detta är två ganska viktiga omständigheter, som man måste taga i betraktande. Den jemförelse, som herr Persson anställt, tror jag därför icke kan anses fullt riktig. Det är allt skäl, så vida man skall afväga behovet efter hvad Riksdagen förr beslutat, att göra det äfven i detta fall, ty att rubba vissa antagna grundsatser för beviljandet af pensioner tror jag skulle leda till mycket beklagliga följder.

Orsaken till att utskottet ej föreslagit högre pension åt Svensson, är naturligtvis den, att han, som är betydligt yngre än Ericsson, icke har ansetts alldeles oförmögen till arbete. Då Kongl. Maj:t af detta skäl ej begärt mer än 500 kronor för Svensson, har det naturligtvis ej heller kunnat komma i fråga, att utskottet skulle föreslå ett högre belopp.

Det är endast dessa upplysningar, som jag velat lemna.

Herr Persson i Mörarp: Det förhåller sig nog så med de ifrågavarande personernas tjänstår, som herr vice talmannen angifvit, men å andra sidan äro efter min uppfattning omständigheterna mera ömmande i afseende på Svensson än i afseende på den person, hvarom nu är fråga. Om Svensson har det nemligen styrkts, att han är sjuk och icke kan bidra till sitt uppehälle i nämnvärd mån. Då han nu i alla fall skulle få betydligt lägre pension än Ericsson skulle få, så tror jag, att man tryggt kan bifalla det yrkande, som jag framställt.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställan oförändrad; 2:o) på bifall till nämnda hemställan med den af herr Pehrson i Törneryd föreslagna ändring; och 3:o) på bifall till herr Perssons i Mörarp ändringsförslag. Herr talmannen förklarade sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits bifall till herr Perssons i Mörarp ändringsförslag, nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i 9:de punkten af utlåtandet n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit det af herr Persson i Mörarp under öfverläggningen framställda yrkande.

Röstsedlarne uppräknades, hvar efter annan, och visade 48 ja, men 137 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med nejpropositionens innehåll.

Punkten 10.

Med anledning af en derom utaf stuteriöfverstyrelsen gjord framställning hade Kongl. Maj:t föreslagit, att stuteriveterinären vid Flyinge hingstdepôt Carl Axel Johan von Zweigbergks enka *Maria Malin von Zweigbergk*, född Hyllén, måtte, så länge hon förblefve enka, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 400 kronor, att utgå från och med juli månad år 1892.

Under föreliggande punkt hemstälde emellertid utskottet:

“att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att stuteriveterinären vid Flyinge hingstdepôt Carl Axel Johan von Zweigbergks enka *Maria Malin von Zweigbergk*, född Hyllén, må, så länge hon förblifver enka, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 300 kronor, att utgå från och med juli månad år 1892.”

I fråga härom anförde:

Herr Bengtsson: Med den personliga kännedom, jag har om stuteriveterinären Zweigbergks enkas nödställda belägenhet, kan jag icke neka till, att det gjorde ett vemodigt intryck på mig, då jag såg att statsutskottet nedprutat den af Kongl. Maj:t föreslagna pensionen från 400 till 300 kronor, ty jag kan försäkra herrarne, att om någonsin ömmande omständigheter förefinnas, så är det i nu förevarande fall.

Af det vid den kongl. propositionen fogade statsrådsprotokollet finna vi, att enkan Zweigbergk ännu sitter med 5 oförsörjda barn i hemmet. Hur skall det under sådana förhållanden blifva henne möjligt att reda sig med en pension af endast 300 kronor. Detta är åtminstone för mig alldeles ofattligt.

Jag vill därför på det vänligaste anhålla, att denna kammares ledamöter måtte bifalla den kongl. propositionen och sålunda tillerkänna enkan Zweigbergk en årlig pension af 400 kronor. Och jag gör detta desto hellre, som jag vet att Första Kammaren redan bifallit Kongl. Maj:ts proposition.

Jag anhåller således, herr talman, om afslag å utskottets hemställan i denna punkt och bifall till den kongl. propositionen.

Häruti instämde herrar *Åkesson*, *Dieden* och *Bilow*.

Angående pension för stuteriveterinären C. A. J. von Zweigbergks enka.

*Angående
pension för
stulerveteri-
nären C. A.
J. von Zweig-
bergks enka.
(Forts.)*

Herr Dahn yttrade: Jag är väsentligen förekommen af den föregående talaren, med hvilken jag således till alla delar instämmer. Jag vill endast derjemte påpeka de stora förtjenster och insatser, som Zweigbergk gjort i fråga om svenska hästafvelns utveckling.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Romberg: Jemte det jag ber att få instämma i hvad herr Jöns Bengtsson nyss yttrade, vill jag fästa uppmärksamheten på en sak, som torde något förringa värdet af det skäl utskottet anfört till stöd för sin hemställan om afslag å den kongl. propositionen. Det skäl, som anföres, är, att Riksdagen 1891 beviljat enkan efter länsveterinären J. A. Brolin i Gefle en pension af endast 300 kronor och då bör, säger utskottet, den för enkan Zweigbergk ifrågasatta pensionen icke heller bestämmas till högre belopp. Denna jemförelse haltar emellertid åtskilligt. Förhållandet var nemligen, att af enkan Brolins 8 barn endast 3 voro omyndiga, under det att enkan Zweigbergk har 13 barn, af hvilka, enligt företedda intyg, icke något ännu kan bidraga till enkans eller de öfriga barnens underhåll, och af dessa 13 barn är det icke mindre än 5, som ännu icke uppnått myndig ålder.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på den ganska viktiga omständigheten, att boet efter länsveterinären Brolin visade en behållning af 4,999 kronor 17 öre eller i rundt tal 5,000 kronor, under det att behållningen i boet efter Zweigbergk utgjorde allenast 666 kronor 73 öre.

Jag har velat påpeka dessa omständigheter, eftersom utskottet stödt sin afprutning derpå, att ifrågavarande begge enkor borde kunna anses likställda.

På grund af hvad jag nu anfört ber jag att på det varmaste få anbefalla enkan Zweigbergk i kammarens åtanke, och hemställer, att kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition oförändrad.

Herr Pehrson i Törnebygd: Det är icke gerna jag uppträder i denna fråga under de förhållanden, som föreligga, enär jag har i godt minne att Riksdagen vid flera andra tillfällen beviljat betydligt högre pensioner till enkor efter tjänstemän än den, hvarom här är fråga. Vi erinra oss nog litet hvar, huruledes Kongl. Maj:t ifrågasatt och Riksdagen beviljat betydligt högre pensioner än hvad här är i fråga till enkor efter landshöfdingar och andra högre tjänstemän. Nu må man väl kunna säga, att sådana tjänstemän som de sistnämnde äro i godt tillfälle att under sin krafts dagar af sina stora löneinkomster göra besparingar åt sig och familjen för kommande tider och äldre dagar. Ändock har, såsom jag nyss nämnde, Riksdagen beviljat pensioner till enkor efter dessa högt aflönade tjänstemän, och då kan det synas obilligt att motsätta sig en sådan pension som nu är i fråga, då det gäller enkan efter en tjänsteman med så betydligt mycket lägre inkomst än den, som åtnjutes af de tjänstemän jag nyss berörde och med dem jemförliga.

Den talare, som först yttrade sig vid denna punkt, sade att han

blifvit vemodigt stämd, då han läst utskottets förslag och funnit att utskottet föreslagit den begärda pensionens nedsättning från 400 till 300 kronor. Ja, jag finner detta ganska naturligt, ty här förefinnas nog ömmande omständigheter, men det finnes också en annan sak att taga i betraktande och det är, huru långt Riksdagen bör i sådana fall som dessa, så att säga, utöfva barmhertighet, när Riksdagen icke är i tillfälle att göra det i sin fulla konsekvens. Ty den frågan står alltid kvar: hvarför skola vi pensionera enkor efter tjänstemän, när vi icke pensionera enkor efter andra samhällets invånare, som hafva kunnat vara för samhället lika gagneliga som trots någon tjänsteman? Det är således af principiella skäl, som jag är emot hvarje sådan pension som den nu ifrågasatta. I detta särskilda fall vill jag dock icke yrka någon ändring i hvad utskottet föreslagit, men till dess hemställan vill jag yrka bifall.

Angående pension för stuteriveterinären C. A. J. von Zweigbergks enka.
(Forts.)

I detta yttrande instämde herrar vice talmannen *Danielson* och *Lundström*.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad; och sedan herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, bitöll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 11—14.

Biföllos.

Punkten 15.

Med anledning af en derom gjord ansökan hade Kongl. Maj:t föreslagit, att adjunkten vid universitetet i Upsala *Fredrik Georg Afzelius* måtte från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från adjunktsbefattningen kunde varda honom beviljad, under sin återstående lifstid uppbära, utöfver den honom enligt kongl. brefvet den 6 juni 1873 tillkommande pension å allmänna indragningsstaten af 2,500 kronor, en pensionsförhöjning af 500 kronor, eller tillsammans 3,000 kronor, men hemstälde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning ej måtte af Riksdagen bifallas.

Angående pension för akademiadjunkten F. G. Afzelius.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, lemnades ordet till

Chefen för eklestastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam, som yttrade: Föga kunde jag ana, då jag till Kongl. Maj:t hemstälde om proposition i detta ärende, att jag skulle blifva nödsakad att försvara den i Andra Kammaren. Det är ytterst sällan som det lyckas chefen för eklestastikdepartementet att, såsom här, komma med en framställning till Riksdagen, som icke krätver ökade statsutgifter, utan tvärtom innebär en minskning i utgifterna för det allmänna. Icke

*Angående
pension för
akademi-
adjunkten F.
G. Afzelius.
(Forts.)*

desto mindre har nu denna Kongl. Maj:ts framställning blifvit af statsutskottet afstyrkt. Jag har mycket svårt att tänka mig annat, än att ett missförstånd måste vara anledningen härtill. I verkligheten är det ju här fråga om att befria en 80-årig man från hans tjänst och på samma gång inbespara åt statsverket 500 kronor. Förhållandet är nemligen det, att adjunkten Afzelius nu på ordinarie stat uppbär en aflöning af 3,500 kronor. Hans plats skall icke efter honom vidare tillsättas, utan de medel, som användts till hans aflöning, skola sedermera användas för aflönande af en å universitetets ordinarie stat uppförd observator vid astronomiska observatoriet, åt hvilken Riksdagen sedan år 1889 på extra stat årligen anvisat ett belopp af 3,000 kronor, till dess genom någon adjunkts afgang medel på ordinarie stat kunna honom beredas. Det utbetalas sålunda för närvarande till adjunkten Afzelius och berörde observator tillsammans 6,500 kronor. Meningen vore nu, att åt Afzelius skulle beredas på indragningsstat ett belopp af 3,000 kronor och åt observatorn på ordinarie stat 3,000 kronor, summa 6,000 kronor. Derjemte skulle genom bifall till den kongl. propositionen ett ytterligare steg tagas till ett fullständigt genomförande af den vid 1877 års riksdag beslutade ombildningen af adjunkturen m. m. vid universiteten; det finnes nemligen ännu blott några få adjunkter kvar vid begge universiteten. Hvad har då utskottet häremot anfört? Jo, utskottet säger att Afzelius, som, efter hvad redan blifvit nämnt, är öfver 80 år gammal, stannat kvar på sin plats i mer än 15 år utöfver den tid, då i allmänhet tjänsteman måste lemna sin befattning. Ja, mine herrar, jag vill icke yttra mig om befogenheten eller obefogenheten af detta hans åtgörande, men visst är, att han på grund af sin fullmagt varit berättigad att kvarstanna denna långa tid. Emellertid förefaller det mig högst egendomligt att, då utskottet är missnöjdt därför att Afzelius kvarstannat i tjänst allt för länge, utskottet föreslår Riksdagen en åtgärd, hvarigenom Afzelius till döddagar och mot sin fordran skall få 500 kronor mer än han begärt.

Herrarne böra också vid bedömandet af befogenheten eller obefogenheten af ett dylikt kvarstaunande litet tänka på den omständigheten, att Afzelius visserligen nu uppbär en lön af 3,500 kronor — ett i och för sig efter nutida förhållanden icke synnerligen stort belopp — men att han icke åtnjutit denna lön längre än sedan 1878. Då han år 1842 tillträdde tjänsten, var lönen väsentligt mindre, och den har blott successivt stigit till sitt nuvarande belopp.

Vidare bör man komma i håg, att pensionen för akademiadjunkterna blifvit af Kongl. Maj:t och Riksdagen satt till mycket lågt belopp. Under det att en adjunkt vid de allmänna läroverken har 3,000 kronor i pension och en lektor 3,600 kronor, har akademiadjunkten, som dock efter den tidens förhållanden stod närmast efter professorn, endast 2,500 kronor i pension. Derfor har också statskontoret både nu och vid ett föregående tillfälle påpekat billigheten af, att någon förhöjning af den pension, som tillkommer akademiadjunkterna, måtte ske. Jag kan i detta hänseende vädja till hvad Riksdagen förlidet är i ett fullkomligt liknande fall beslutade. Det var nemligen då fråga om, att akademiadjunkten Edman skulle afgå, och Kongl. Maj:t begärde

af Riksdagen ett tillägg af 500 kronor till den pension, som Edman eljest var berättigad att åtnjuta. Detta beviljades också af Riksdagen.

Jag vill sålunda hoppas, att denna kammare äfven nu skall bifalla Kongl. Maj:ts proposition i ett alldeles likartadt fall.

*Angående
pension för
adjunkten F.
G. Afzelius.
(Forts.)*

Vidare anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Det har från statsrådsbänken framhållits, att de af statsutskottet anförda skälen för afslag icke vore till fyllest samt att utskottet troligen missförstått den fråga, som det här gälde. Jag tror icke, att så är förhållandet, utan utskottet har nog fullständigt pröfvat frågan, innan det afgaf sitt afstyrkande utlåtande.

Det sades vidare, att om Riksdagen bifölle Kongl. Maj:ts förslag, skulle man bespara staten en utgift af 500 kronor årligen. Ja, i händelse personen i fråga nu begärt pension enligt de grunder, hvar efter han eger åtnjuta sådan, då vunne staten ytterligare 500 kronor eller 1,000 kronor årligen; ty handlingarna utvisa, att han eger åtnjuta pension af allenast 2,500 kronor. Om man sålunda bifaller Kongl. Maj:ts förslag, och adjunkten Afzelius får 3,000 kronor i pension, får han 500 kronor mer än hvartill han är berättigad, och då förlorar ju staten 500 kronor i stället för att spara samma belopp.

Nu har det också sagts, att denne person icke är skyldig att begära afsked från sin befattning, och det är nog sant, att så är förhållandet. Men granskar man hans ansökan, finner man, att han önskar få 3,500 kronor, eller 500 kronor mer än Kongl. Maj:t begärt i pension, och det är sålunda alls icke säkert, att han finner sig belåten med 3,000 kronor, om denna summa beviljas. Det är alltså för mig alldeles oförklarligt, huru det kan för staten blifva någon vinst af att bifalla Kongl. Maj:ts förslag, så vidt man icke resonerar som så, att den tjänst, han uppehåller, icke är värd ett enda öre. Jag hade annars trott, att det arbete, som verkställes af en tjänsteman med 3,500 kronor i lön, åtminstone kunde värderas till 500 kronor. Men är så icke förhållandet, så beklagar jag verkligen, att det finnes tjänstemän, hvilkas arbete icke är värdt ens detta ringa belopp af den lön de uppbära.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Med anledning af den siste talarens yttrande vill jag nämna, att det är fullkomligt sant, att akademiadjunkten Afzelius begärt en pension af 3,500 kronor. Kongl. Maj:t har dock icke funnit skäligen göra framställning derom, ehuru det finnes prejudikat äfven i det hänseendet, att en akademiadjunkt af Riksdagen fått 3,500 kronor i pension, utan Kongl. Maj:t ansåg, att man, i likhet med hvad som skett beträffande akademiadjunkten Edman, blott borde af Riksdagen begära 3,000 kronor.

Privat, men dock skriftligt, har jag fått förvisning om, att akademiadjunkten Afzelius kommer att nöja sig med 3,000 kronors pension.

Angående
pension för
akademi-
adjunkten F.
G. Afzelius.
(Forts.)

Herr Hedin: Det var nog nyttigt, att den förklaring, som nyss från ministerbänken afgafs, blef framkallad af den statsutskottsledamot, som nyss hade ordet; ty i sjelfva verket kan man vara tveksam, huru man bör göra i afseende på sådana framställningar som den nu föreliggande, när man fäster sig vid det förhållande, att samma dag som Kongl. Maj:t beslutade framställning till Riksdagen om denna pension, lägre än den af akademiadjunkten Afzelius sjelf begärda, Kongl. Maj:t på samma föredragandes hemställdan beviljade förnyad tjenstledighet på ett år åt den person, för hvilken 1892 års Riksdag på Kongl. Maj:ts framställning beviljade en pension, som denne icke fann lämpligt acceptera, enär denna pension var lägre än han sjelf begärt. Han tog nemligen icke emot den af Riksdagen beviljade pensionen. Derför finnes nog anledning till den anmärkning, att Kongl. Maj:t icke borde hos Riksdagen göra framställningar om pensioner, såvidt man icke eger full visshet att den person, som skulle hugnas med denna förmån, också vill taga emot densamma.

Herr Lasse Jönsson: Jag är fullkomligt förekommen af herr Hedin och ämnade säga ungefär detsamma som han sagt. Jag vill emellertid ännu en gång betona, att det icke är af okunnighet som utskottet framkommit med nu föreliggande förslag. Den man, hvarom nu är fråga, har icke skött sin tjenst sedan 1850-talet, oaktadt han alltjemt åtnjutit sin lön. Utskottet har icke varit i okunnighet om detta förhållande.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har visserligen förklarat, att akademiadjunkten Afzelius komme att nöja sig med 3,000 kronors pension, men jag tror i alla fall att det är skäl att afslå denna framställning, i synnerhet som man icke kan anse det vara honnett handadt af en man, som icke gjort tjenst på 30 år, att fortfarande bibehålla sin plats för att hindra andra personer från att komma fram. Detta har också föranlett statsutskottet att afstyrka Kongl. Maj:ts proposition, och jag yrkar därför också bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställdan.

Angående
personlig extra
ordinarie
professur för
docenten
K. Piehl.

Punkten 16.

Med tillstyrkande af en af Kongl. Maj:t i ämnet gjord framställning, hemstälde utskottet under denna punkt:

att för docenten Karl Piehl måtte vid universitetet i Upsala inrättas en personlig extra ordinarie professur i egyptologi och för detta ändamål på allmänna indragningsstaten anvisas årlig lön till belopp af 4,000 kronor, deraf 1,000 kronor såsom tjenstgöringspenningar, med rätt för Piehl att efter fem års väl vitsordad tjenstgöring erhålla ålderstillägg å lönen med 500 kronor.

I en vid punkten fogad reservation hade deremot herrar *Eriksson*,

i Mörviken, *Pehrson* i Törneryd, *Andersson* i Nöbbelöf, *Jönsson* i Sandby, *Petersson* i Runtorp, vice talmannen *Danielson*, *Persson* i Stallerhult, *Holm*, *Andersson* i Hamra och *Andersson* i Lyckorna hemstält, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

*Angående
personlig extra
ordinarie
professur för
docenten
K. Piehl.
(Forts.)*

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde :

Herr Höjer: Vid den specialisering af vetenskaper, som utmärker vår tid, torde det icke kunna undvikas, för såvidt ett land vill följa med den vetenskapliga utvecklingen, att vid statens universitet tid efter annan nya lärostolar upprättas i nya ämnen. Frågan om, när sådant i hvarje fall bör ske, torde vara beroende på många olika omständigheter, men i första rummet på den omständigheten, huruvida för tillfället den rätte mannen finnes. I nu föreliggande fall, der Kongl. Maj:t väckt förslag om upprättande af en personlig professur i egyptologi vid universitetet i Upsala, är det ett faktum att den rätte mannen är att erhålla. Hans fullkomliga, vetenskapliga kompetens är intygad af fullt sakkunnige män i olika delar af Europa. Jag är icke sakkunnig i egyptologi, men om jag icke hört alldeles orätt, har den person, som nu är i fråga, docenten Karl Piehl, till och med kommit i åtnjutande af europeisk ryktbarhet inom sitt ämne. Det synes mig, att redan häruti ligger en skäligen anledning för att bifalla utskottets förslag. Hvad beträffar sjelfva ämnet egyptologi, så, ehuru jag om detsamma ej har mycken kännedom, vet jag dock bestämdt, att detta ämne har en större vetenskaplig betydelse, än man kan tycka ligga i sjelfva ordet. Ty egyptologien utöfvar genom sina resultat ett stort inflytande inom språkforskningens, arkeologiens och historiens område. Denna nya vetenskap har öfver allt i Europas kulturländer ansetts så pass betydande, att — så vidt jag icke tager miste — vid alla större universitet i vår verldsdel åtminstone en särskild professur för det ämnet upprättats. Detta är särskildt fallet med vårt broderland Norge, der, om jag ej missminner mig, för den nuvarande innehafvaren, den berömde professor Lieblein, en särskild professur inrättades år 1875 eller 1876. Det synes mig icke vara för tidigt, om vi nu — då den lämpliga personen finnes att erhålla — i det fallet följa vårt broderlands exempel.

Redan af dessa skäl anser jag, att Riksdagen skulle hafva fullt skäl att bifalla Kongl. Maj:ts proposition; men dertill kommer ett skäl, som, om jag icke misstager mig, Kongl. Maj:t också har anført, att nemligen den ifrågavarande vetenskapsmannen "egnat sig åt ett ämne, som vore af den beskaffenhet, att den, som dermed sysselsatt sig, saknade hvarje utsigt att erhålla ordinarie befattning och svårligen kunde genom sin sysselsättning med ämnet förtjena sitt uppehälle. Dertill kommer äfven, att herr Piehl ej blott använt tid och arbete, utan ock gjort icke obetydliga ekonomiska uppoffringar för att med de krafter, som stått honom till buds, föra den vetenskap, åt hvilken han egnat sitt lif, ett icke oväsentligt steg framåt.

På grund af hvad jag anført, yrkar jag, herr talman, bifall till statsutskottets hemställan.

Angående
personlig extra
ordinarie
professur för
docenten
K. Pichl.
(Forts.)

Herr Lasse Jönsson: Det kan synas svårt för oss att uppträda mot detta förslag, därför att vi icke förstå att bedöma värdet af denna professur. Men jag anser mig dock skyldig att angifva min ställning i frågan.

Den föregående ärade talaren upplyste oss om, huru ärorikt och nödvändigt det vore att inrätta denna professur. Jag tror dock, att man kan betvifla det. Så vidt jag rätt fattat Kongl. Maj:ts proposition och de i ärendet afgifna yttranden, skulle denna professur egentligen vara en belöning för hvad den ifrågavarande mannen redan gjort på forskningens område. Men det har upplysts, att han haft ersättning af statsmedel och andra medel såväl för sina resor som för andra utgifter. Är det nu så, att han skall ytterligare belönas, så vore enligt min mening en nationalbelöning vida bättre än inrättandet af en personlig professur, som — säga hvad man vill — icke kommer att få stort tillopp af åhörare. Visserligen har den föregående talaren sagt — jag ber er, mine herrar, skrattn ej deråt, det är sant — att det vore stort tillopp af åhörare i Norge. Men hvad säger Kongl. Maj:ts proposition? Den säger, i sammanhang med omnämmandet af en dylik professors inrättande i Norge: "Antalet af de studerande, som särskildt egna sig åt det egyptiska språkets studium, måste af naturliga skäl alltid, till och med vid de största universitet, blifva temligen ringa." Det ser således icke ut, som om man hade hopp om, att det skulle blifva så synnerligen stort tillopp af åhörare. För öfrigt har ju denne man redan sysselsatt sig med föreläsningar i detta ämne. Man har ju då haft tillfälle att se, om han haft förmåga att draga till sig åhörare. Emellertid, vare härmed huru som helst — *ett* tviflar jag dock ej på: det är, att när denne man en gång lemnade sin professorsstol, det komme att finnas en annan ännu skickligare än han i egyptologi. Då finge vi väl en ny professor i ämnet — och så vore professuren stadigvarande. Och naturligtvis: när Upsala universitet fått en professur i detta ämne, hvarför icke också Lund? Så komme *två* personer att blifva försörjda i stället för en. Så vore ändamålet vunnet.

Från dessa synpunkter anhåller jag, herr talman — utan att ingå vidare i saken — att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr von Friesen: Jag behöfver icke erinra kammaren om, att den fråga, som här föreligger, icke är en pensionsfråga, ehuru den har fått sin plats på nionde hufvudtiteln. Det har ju haft sina skäl, hvarför anslagsbeloppet föreslagits just på nionde hufvudtiteln; jag vill icke underkänna dem. Särskildt är denna dess plats ett tydligt bevis på motsatsen mot hvad den föregående talaren antydde, nemligen att här vore fråga om inrättande af en fast plats, som i all framtid skulle vara besatt. Om så vore, borde anslaget hafva uppförts på den åttonde, icke på den nionde hufvudtiteln. I det hänseendet är det bra, att det kommit på den nionde. Men det kan vara olägligt ur en annan synpunkt. Ty nionde hufvudtiteln har icke någon god klang i denna kammare, hvilket deremot — jag säger det med glädje — är förhållandet med den åttonde. Om därför frågan kommit före

på den åttonde hufvudtiteln, hade den nog mött större sympatier än nu, då den skall behandlas på den nionde.

Det är här fråga om en personlig profession. Det är icke, såsom en föregående talare antydde, meningen, att denna skulle vara *endast* en belöning för hvad som redan är gjort; utan det gäller äfven att bereda medel åt den ifrågavarande personen att, som jag hoppas, för en lång följd af år fortfarande verka på det fält han valt. Frågan om personliga professioner drogs vid förra riksdagen fram genom en enskild motionär. Då blef det nödvändigt för dem, som i utskottet hade att bereda ärendet, att intaga en ställning till frågan om personliga professioner. Då kom man inom utskottet — och jag för min del var med härom — till den uppfattningen, att, när — såsom just i föreliggande fall är förhållandet — en person eignar sig åt en vetenskap, hvilken icke är vid universitetet representerad, när vidare den vetenskapen är af sådan beskaffenhet, att den som dermed sysselsätter sig icke kan genom denna sin sysselsättning skaffa sig sitt uppehälle, och när den ifrågavarande personen inom sin vetenskap skaffat sig ett framstående rum — *då* är det tid för staten att träda emellan. På det sättet ansåg man sig ock på samma gång hafva afklippt alla vidare gående anspråk på personliga professioner.

Jag ber att i detta sammanhang just få betona, att bifall till reservationen visserligen *för närvarande* aflägsnar detta anslag, men gifver liksom på hand, att man vill tillmötesgå vida större anspråk för framtiden. Det heter nemligen i reservationen, att det kan finnas andra vid universiteten nu ej representerade vetenskapsgrenar, som snarare borde der erhålla företrädare. Reservanterna ställa sig alltså på motsatt ståndpunkt mot förliedet års statsutskott. Nu har Kongl. Maj:t, eftersom utskottets hemställan i fjor lemnades utan anmärkning af båda kamrarna, gått i den rigtning, som utskottet då angaf. Emellertid vill reservationen peka på en annan rigtning för Kongl. Maj:t att gå. Frågan är, hvilkendera rigtningen innebär större sparsamhet för statsverket. Jag tror att, äfven om för tillfället utskottets förslag medför en utgift, den väg som utskottet beträdd dock i längden skall visa sig vara mera en sparsamhetens väg än den väg, på hvilken reservanterna inslagit. För min del deltog jag förlieden riksdag ej allenast i kamrarnes beslut, utan äfven i utskottets. Detta har för mig varit en särskild anledning, hvarför jag ansett mig skyldig att icke nöja mig med att i tysthet gifva det föreliggande förslaget mina sympatier, utan äfven öppet angifva skälen, hvarför jag ansett det samma böra bifallas.

Man har antydt, att egyptologien icke skulle stå i direkt samband med vårt folks odling. Det beror nu alldeles på, huru man fattar den saken. Men *om* man har att göra med ett ämne, som afgjort står i direkt samband med vårt folks odling, skall man förfara dermed på annat sätt än här föreslås. Då bör för detsamma upprättas en lärostol, icke blott vid det ena universitetet, utan vid båda. Sedermera skola platserna tillsättas efter ansökan eller i eljest vanlig ordning. Om ett sådant sätt att gå till väga är här icke alls fråga. För öfrigt är det på det andliga området svårt att veta, hvad som står i

*Angående
personlig extra
ordinarie
professur för
docenten
K. Piehl.
(Forts.)*

Angående
personlig extra
ordinarie
professur för
docenten
K. Piehl.
(Forts.)

direkt samband med ett folks odling eller icke. Man säger, att den materiella kulturen i vår tid har tagit bort alla afstånd på jorden, undanröjt skiljaktigheten mellan krafterna. Men lika säkert är, att den intellektuella kulturen tagit bort alla afstånd på det andliga området. Der äro förbindelselederna rakare än jernvägarna; der äro förbindelserna snabbare än telegraf- och telefonmeddelanden; der äro kraftöfverföringarna och kraftförvandlingarna mera underbara än de från vattenfallet till det elektriska ljuset.

Man har sagt, att den ifrågavarande personen, som valt detta ämne, borde på förhand hafva vetat, att det icke fans någon professorsplats för honom i detsamma; han bör därför få "stå sitt kast", som man säger. Ja, det är sant, det borde han hafva vetat. Klart är ock, att han icke gått in på den banan, han beträddt, om han icke drifvits af en okufflig iure lust, ett okuffligt forskningsbegär. Men är det icke just en sådan person, man bör taga vara på? Är *det* egentligen att uppmuntra, att personer slå sig in på banor endast och allenast för att der söka sitt lefvebröd? Är det icke tvärtom att högakta, att en person står den risken att icke få en statstjänst, för att få följa den inre driften hos sig?

Man har ock antydt, att denna profession skulle komma att draga andra med sig. Jag tror icke, att det denna gång härmed är så farligt. Jag tror, att de fall, då en person egnar sig åt en vetenskap endast utaf egen inre lust, då han för sina studier sjelf gör stora ekonomiska uppoffringar, då han på den vägen kommer att intaga en europeiskt bekant ställning — jag tror, att de fall, då detta skall inträffa, skola blifva mycket lätt räknade. Jag tror — ty värr — att det är ett undantagsfall, hvarmed vi nu hafva att göra.

Jag ber att få sluta med hvad jag började: Här är icke fråga om en pension. Här är icke fråga om att skapa en ny plats. Det fall, som här föreligger, är helt enkelt detta: en svensk man har slagit in på en vetenskaplig bana, som icke kan bereda honom utkomst. Han har på denna bana gått långt, har der vunnit en ställning, som i hela Europa vunnit erkännande. Kan det då anses origtigt, att staten mellankommer och bereder honom lefvebröd för framtiden, så att han kan fortsätta med den verksamhet, som han hittills med stor framgång, men med egna stora ekonomiska uppoffringar bedrivit? Jag för min del tror, att detta tvärtom vore staten mycket värdigt. Det enda vore, om staten icke skulle hafva råd dertill, om statens tillgångar icke medgäfvade det. Ja, herr talman, trodde jag icke detta, skulle jag icke, såsom jag nu gör, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Lovén, Linder, Rosengren, Zotterman, Bülow, Thestrup* och *Kardell*.

Vidare yttrade:

Herr Redelius: Jag skulle visserligen icke hafva begärt ordet för att yttra något i denna fråga och allra minst mot ett sådant an-

förande, som det vi nyss hörde. Men jag får dock tillkännagifva, att det ligger mig mycket emot att rösta för inrättande af en professur bara för en viss person, huru förtjent han än må vara i vetenskapligt hänseende. Äro hans förtjenster sådana, att de böra af staten erkännas på det sättet, att man gifver honom en nationalbelöning i ena eller andra formen, så vill jag icke yttra mig emot den saken. Det må så vara. Men jag hade trott att i vårt land den grundsatsen gälde, att man sökte mannen för tjensten, men icke sökte tjensten för mannen. På denna grund anhåller jag få yrka afslag å utskottets hemställan.

*Angående
personlig extra
ordinarie
professur för
docenten
K. Piehl.
(Forts.)*

Herr Waldenström: Herr talman, mine herrar! Efter det anförande herr von Friesen hade, kunde det vara öfverflödigt för mig att uppträda, enär jag delar hans deri uttalade åsigtter i alla afseenden. Jag vill blott mot herr Redelius påpeka det, som herr von Friesen redan anført, nemligen att statsutskottet vid förliden riksdag yttrade, att det icke ville neka "att i särskilda fall, då någon vetenskapsman egnat sig åt ett ämne, som icke hade någon representant vid universitetet, och tillika vore af den beskaffenhet att den, som dermed sysselsatte sig, saknade hvarje utsigt att erhålla ordinarie befattning och svårligen kunde genom sin sysselsättning med ämnet förtjena sitt uppehälle, skäl kunde finnas att åt viss person med framstående ställning inom vetenskapen bereda en personlig professur". Jag tror, att denna grundsats är mycket riktig och för ett lands kultur mycket mera hedrande än den som herr Redelius nyss framstälde.

Hvad beträffar docenten Piehls vetenskapliga förtjenster, äro de sådana, att väl få vetenskapsmän äro i stånd att vinna det erkännande för framstående vetenskaplighet som just han. Redan då han ventilerade sin gradualafhandling, år 1881, vid hvilket tillfälle professor Lieblein från Kristiania var tillkallad för att opponera, blef han belönad med fakultetens hederspris och högsta betyget. Sedermera, när han en gång af professor Lieblein begärde ett omdöme om sitt vetenskapliga värde, svarade professor Lieblein, att en så framstående vetenskapsman på egyptologiens område "icke hade behof af något slags intyg" från honom. Vårt broderland Norge har redan på 70-talet, jag tror att det var år 1876, just för en man motsvarande herr Piehl, inrättat en personlig professur i egyptologi; och jag tycker att, om Sverige icke har den äran att i det stycket hafva gått före Norge, bör Sverige åtminstone icke försaka den äran att följa efter, när Norge gått förut.

Hvad herr Piehls vetenskapliga verksamhet beträffar, så har jag gjort mig litet underrättad derom. Han har bland annat skrivit 20 kortare och längre uppsatser i det tyska hufvudorganet för egyptologisk vetenskap, "Zeitschrift für aegyptische Sprache und Alterthumskunde"; 10 uppsatser i det franska hufvudorganet; 18 i det engelska hufvudorganet; 5 uppsatser i en belgisk tidskrift, som afhandlar dessa ämnen; 5 uppsatser i orientalistkongressens handlingar o. s. v. Dessutom har han utgifvit eu mängd större och mindre arbeten, hvaribland jag särskildt vill omnämna hans "Inscriptions hieroglyphiques". De äro utgifna i två serier och innehålla en stor mängd plancher med in-

Angående
personlig extra
ordinarie
professur för
docenten
K. Piehl.
(Forts.)

skriptioner, som han kopierat. Jag hade för denna dag lånat mig herr Piehls utgifna egyptologiska arbeten för att taga dem upp här i kammaren och förevisa dem för herrarne. Men när jag tog dem under armen, voro de så tunga, att jag lade dem tillbaka; och det gör, att jag icke har dem med mig här.

Herr Piehl har hufvudsakligen på enskild bekostnad företagit tre forskningsresor till Egypten. Han har visserligen haft något understöd; men största delen af kostnaderna har han måst vidkännas sjelf, har för detta ändamål offrat det mesta af den förmögenhet, som hans hustru medförde i boet, när han gifte sig med henne.

Jag undrar, mine herrar, om det under sådana förhållanden skulle vara lämpligt, att Andra Kammaren afsloge denna kongl. proposition och läte saken bero på en gemensam votering — en gemensam votering, hvars utgång i alla fall icke kan vara tvifvelaktig. Jag tror, att det för kammarens, för Riksdagens och för sakens egen skull vore bättre, om kammaren genom bifall nu gjorde en gemensam votering öfverflödlig. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Linder: Jag har redan instämt i herr von Friesens yttrande, och hvad herr Waldenström nyss anförde var af beskaffenhet, att jag kan instämma äfven deri. Men jag vill i alla fall i några få ord säga hvarför jag, med all sympati för sparsamheten, måste bifalla statsutskottets nu föreliggande betänkande. Jag begärde ordet särskildt med anledning af ett yttrande af herr Redelius. Detta yttrande innehöll det påståendet, att man icke skall låta mannen söka tjensten, utan att, då en tjänst är ledig, man skall söka en man till den. Min ställning till denna fråga är korteligen denna: Egyptologien har sedan ganska många år tillbaka ryckt framåt med stora steg och har nu en synnerligen framstående plats bland vetenskaperna. Jag har i min hand en af en fransk vetenskapsman skriven handbok i gamla tidens historia, tryckt för 15 år sedan. Der står, att *sedan flera år tillbaka* är egyptologien en bland de viktigaste grenarna i den moderna bildningen. Vidare vill jag erinra om det faktum, att egyptologien står i ett ganska nära förhållande till flera andra vetenskaper, och till herr Redelii tjänst kan jag nämna, att de teologiska vetenskaperna ingalunda äro de, som hafva minsta nyttan af egyptologien. Nu finnes här en man, som med alldeles ovanlig på samma gång lärdom, entusiasm och hängifvenhet egnat sig åt egyptologiens studium. Han har visserligen haft understöd i form af stipendier; men dessa hafva blott i mycket aflägsen mån kunnat motsvara de stora uppoffringar han gjort för sin vetenskap. Om man tänker sig, hvar och en i sin stad, hvad det vill säga att en framstående vetenskapsman efter långvariga gradualstudier måst tillbringa en tid af, som jag tror, 12 à 13 år i en ganska litet lönad akademisk befattning, och att i vårt land icke finnes något embete, der han kan göra sina föregående studier fruktbringande, så tror jag, att man skall draga sig ett ögonblick för att säga nej till Kongl. Maj:ts och statsutskottets föreliggande förslag.

Herr Petersson i Boestad: Jag kan ej vara med om, att vi

skola inrätta en ny professur i egyptologi och tror att ett litet folk som vårt godt kan lemna detta arbete åt de stora kulturfolken. Med all aktning för vetenskapen och forskningen, kunna vi ej i alla möjliga vetenskapsgrenar inrätta lärostolar vid våra akademier. Detta skulle blifva oss till slut allt för kostsamt. — Det gamla egyptiska sagolandets talrika stenskrifter, tempel, ruiner och stoder skola nog ändå, fortfarande som hittills, utforskas, och resultaten deraf offentliggöras. Jag yrkar afslag på Kongl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan samt bifall till reservationen.

*Angående
personlig extra
ordinarie
professur för
docenten
K. Piehl.
(Forts.)*

Herr Svanberg: Herr talman, mine herrar! Jemte det jag ber att få instämna i herr von Friesens yttrande, anhåller jag blott nu att få ytterligare betona, att det af honom och äfven flere andra talare omförmälda uttalandet vid förra lagtima riksdagen från statsutskottets sida var *enhälligt* och så vidt jag vet icke heller mötte någon gensaga från någondera af Riksdagens kamrar, samt att, efter min mening, just ett sådant fall, som statsutskottet *då* åsyftade, *nu* föreligger i eminent grad.

Mot hvad herr Lasse Jönsson yttrade, och, som jag tror, reservationernas inom utskottet mening tyckes innehålla, vill jag erinra, att universitetet icke ensamt är en föreläsnings- och tentamensanstalt, utan äfven en vetenskapens bärare, på hvars lif vårt vetenskapliga anseende beror. Då jag härom är lifligt öfvertygad och tror att denna kammare, som förut vid flera tillfällen lagt i dagen stora sympatier för kulturens intressen, äfven denna gång icke skall jäfva anseendet härför, ber jag att varmt få yrka bifall till statsutskottets och Kongl. Maj:ts förevarande framställning.

Herr Johansson i Noraskog: Jag skall icke blifva mångordig. Det är så ytterst sällan svenska representationen är i tillfälle att utmärka en vetenskapsman i lefvande lifvet, att, då ett sådant tillfälle nu verkligen föreligger, jag för min del icke vill hafva på mitt ansvar, om Andra Kammaren nu skulle försumma att begagna detsamma.

Det har händt mångfaldiga gånger, att svenska vetenskapsmän gjort sig kända icke blott i sitt eget land, utan öfver hela världen. Men hvad har man i regeln gjort för att främja deras ryktbarhet eller för att skaffa dem en ställning att kunna fortsätta sin verksamhet? På det hela taget knappast någonting. Men om ett och annat hundra år är man färdig att påminna sig deras verksamhet och sträfvanden, något som man icke ville göra, medan de funnos till. Då kan man resa minnesstoder öfver dem, och då vill man genomgräfva kyrkogårdar för att taga reda på de sista lemningarna af dem och sätta minnesmärken deröfver. — Hivad denne vetenskapsman beträffar, hoppas jag att vi icke skola göra oss skyldige till en sådan försummelse, utan uppmärksamma honom medan han finnes i lifvet, då han orkar och förmår verka i vetenskapens tjenst. Jag anhåller därför om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr *Thermæius* instämde häruti.

Angående
personlig extra
ordinarie
professur för
docenten
K. Piehl.
(Forts.)

Herr Boëthius: Herr talman, mine herrar! Jag hade ämnat yttra mig något utförligare i denna fråga bland annat på grund af det sammanhang, som förefines mellan densamma och en motion, som jag vid en föregående riksdag väckt; men i anseende till den långt framskridna tiden och då i de många anföranden, som här äro hållna, det hufvudsakliga af hvad jag skulle vilja yttra i frågan redan blifvit framhållet, skall jag inskränka mig till att endast yttra några få ord. Hvad som gjort, att jag dock tagit till orda, är det, att jag anser mig skyldig, såsom tillhörande det universitet, vid hvilket det är fråga att herr Piehl skulle anställas som professor, att tillkännagifva min uppfattning af denna saks betydelse för universitetet. Jag får då säga, att efter mitt förmenande detta skulle lända universitetet till verkligt stor nytta. Det är icke så, att en universitetslärares betydelse får mätas endast efter antalet åhörare. Ty på grund af det samband, som eger rum de olika vetenskaperna emellan, kan en vetenskap vara af betydande gagn, äfven om den föredrages för ett fåtaligt auditorium, och detta fall föreligger just här till följd af den stora betydelse, som egyptologien har för vissa andra vetenskaper. Hvad åter beträffar den förmodan, som här uttalats, att platsen skulle blifva permanent, tror jag icke att man behöfver befara något sådant, ty för att en person skall blifva en så framstående vetenskapsman på detta område, att det kan komma i fråga att för hans skull skapa en plats, är det icke nog med att han åhör föreläsningar i ämnet vid ett universitet, utan dertill fordras äfven dyrbara forskningsresor, sådana som herr Piehl har företagit, och dylika resor torde icke många andra komma att företaga. Jag ber därför få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Swartling: Jag vill endast anhålla att få på de af utskottet samt herr von Friesen m. fl. anförda skäl yrka bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen Danielson: Herr talman, mine herrar! På det att icke herr Lasse Jönsson må stå ensam om sin mening, skall jag be att få säga några ord. Jag finner nu, att öfrige reservanter hafva, så att säga, dragit sig tillbaka. Då emellertid den senaste talaren på de af utskottet anförda skäl yrkade bifall till utskottets förslag, så vill jag deremot stödja mitt afslagsyrkande just på hvad utskottet anført. Utskottet säger ju, att docenten Piehl saknar hvarje utsigt att erhålla ordinarie befattning och svårigen kan genom sin sysselsättning med ämnet förtjena sitt uppehälle. Således är dermed erkändt, att detta ämne icke kan bereda honom några förtjenster. Det är således här fråga om att bereda honom en årlig pension och icke något annat, ty jag vill erinra herrarne, att om denne man skulle blifva 80 till 90 år gammal och oförmögen att sköta sin professur, så kommer han i alla fall att bibehålla sina aflöningsförmåner så länge han lefver; och under sådana förhållanden är det väl ändå en *pension*, det här gäller. Om nu ämnet är af så synnerligt stor vikt, som herrarne velat framhålla, så skulle jag för min del önska, att anslaget

uppfördes under åttonde hufvudtiteln, ty är det meningen att uppehålla detta ämne som undervisningsämne, bör man väl tillse, att lärostolen besattes med ny innehafvare, när den förre blifvit gammal och oförmögen att sköta sin befattning. Det är därför jag tror, att man icke bör alltför mycket klandra oss, som haft betänkligheter i detta fall. Jag har inom utskottet uttalat den mening, att man här borde gå till väga på samma sätt, som då vi under åttonde hufvudtiteln tilldelade en annan person ett årligt stipendium för att sätta honom i tillfälle att fortsätta sina forskningar, och herrarne veta mycket väl, att detta stipendium utgått under många år. Jag tror, att detta varit rätta sättet äfven i detta fall. Men att upprätta en professur särskildt för denne man utan afseende på ålder och förmåga att framdeles sköta befattningen, synes mig vara litet besynnerligt.

Nu hafva vissa personer sagt, att statsutskottet vid förra årets lagtima riksdag, i anledning af en motion om anslag för inrättande af personliga professurer vid Upsala universitet, hvilken motion då af utskottet afstyrktes, just anvisat den väg, som man nu vill slå in på. Ja, mine gode herrar, jag frågar, hvad man i en motivering icke kan hemställa för att få afslag på en fråga, som man vill afslå. För mig ställer sig saken så, att om det är en forskning att taga vara på, om det är en man, som gjort sig förtjent af understöd, så bör man antingen upprätta en lärostol eller auslå ett stipendium åt denne man, för att han må än vidare kunna fortsätta sina forskningar. Men att i vårt land upprätta en personlig professur för att gifva denne man en sysselsättning, som bereder honom nöjaktiga inkomster, synes mig verkligen mindre lämpligt. De uttalanden, som gjorts till förmån för den kongl. propositionen, hafva emellertid icke för mig utgjort skäl att rygga tillbaka, utan jag har velat uttala min åsigt, att man bör allvarsamt taga förhållandena i närmare skärskådande. Emellertid kan jag icke underlåta taga mig friheten yrka bifall till reservationen.

Herr Ljungman: Jag skall endast be att gent emot hvad herr vice talmanen nyss yttrade få erinra om, att hvad i utskottets hemställan säges derom, att docenten Piehl icke skulle kunna förtjena några penningar på enskild undervisning i sitt ämne, är beroende derpå, att egyptologi icke ingår såsom ämne i någon examen. Då nu det stora flertalet af de studenter, som vistas vid universiteten, är der för att genom afläggande af examen förvärfva kompetens till en eller annan befattning, så är det naturligt, att den, som undervisar i egyptologi, icke skall kunna påräkna många åhörare på sina enskilda föreläsningar eller kollegier. Men detta hindrar likväl icke, att undervisningen i detta ämne kan blifva begagnad af åtskilliga studenter såsom fritt studium vid sidan af arbetet för den högre filosofiska examen.

Jag skall icke upptaga tiden längre, utan inskränka mig till att yrka bifall till hvad utskottet i den föreliggande punkten hemställt.

Herr Persson i Stallerhult: Jag är reservant i denna punkt och ber därför få yrka bifall till reservationen och afslag å utskottets hemställan. Denna afser, att personen i fråga måtte bibehållas vid

*Angående
personlig extra
ordinarie
professur för
docenten
K. Piehl.
(Forts.)*

*Angående
personlig extra
ordinarie
professur för
docenten
K. Piehl.
(Forts.)*

universitetet, och det allra förnämsta medlet härför vore, att man tillförsäkrade honom en årlig inkomst, hvarigenom han sluppe i ekonomiskt afseende frukta för framtiden.

Läser man igenom handlingarna till denna framställning, tror jag att man skall få se att, äfven om man nu afslår denna, det icke skulle blifva så farligt i någotdera afseendet. — Jag skall be att ur den kongl. propositionen få uppläsa endast ett par ord. Der står: "På grund af hvad sålunda blifvit anfördt har akademiska konsistoriet — som ansett sig böra erinra derom, att Piehl fått sig af Eders Kongl. Maj:t tilldeladt för en tid af tre år, räknadt från den 1 mars 1892, det anslag af 900 kronor årligen, som är afsedt för sådana vetenskapliga studier, hvilka icke tillhöra de egentliga examensämnen" etc. Och i en af våra större tidningar står det för ett par dagar sedan, att "docenten Karl Piehl, som förut innehafvt rörligt docentstipendium under sammanlagdt tre år tre månader, har förordnats att för en tid af två år nio månader, räknadt från den 1 december 1892, vara innehafvare af samma docentstipendium".

Om jag icke är origtigt underrättad i detta fall, utgör docentstipendiet 1,500 kronor om året, hvilket tillsammans med de 900 kronorna, som jag förut omnämnt, således för innehafvaren utgör en årlig inkomst af 2,400 kronor. Äfven om den ifrågavarande framställningen skulle afslås, är Piehl bunden vid universitetet ännu i tre år och har under denna tid af staten en årlig inkomst af 2,400 kronor. Hela skillnaden mellan det föreslagna beloppet och hans nuvarande inkomst utgör alltså endast 1,600 kronor. Med anledning häraf tror jag, att det icke vore så farligt att afslå den kongl. propositionen, ty båda de önskningsmål, som deri uttalas, blifva nu i alla fall tillfredsställda.

Herr Boët hius: Blott ett par ord med anledning af det sista anförandet! Hvad de rörliga stipendierna angår, så utgöra de 1,250 kronor och icke 1,500 kronor. Således är den inkomst, som Piehl åtnjuter, omkring 2,000 kronor om året. Det är väl ändå svårt för en person, som idkar vetenskaplig verksamhet, att för framtiden nöja sig med detta inkomstbelopp. Dessutom äro dessa hans inkomster af tillfällig natur, ty dessa stipendier kunna icke i oändlighet förlängas. Hans ställning är således fullkomligt prekär. Under sådana förhållanden kan han icke för framtiden stanna vid universitetet, med mindre än att han der får en ställning, förenad med fasta inkomster. Hvad angår införandet af dylika platser, så är det ingen nyhet, enär sådana förut funnos vid universitetet före 1877 års organisation i de rörliga adjunkturererna. När Kongl. Maj:t och Riksdagen gjorde förändringar härutinnan till den nuvarande organisationen, gafs det, såsom jag i min motion i ämnet förra året påvisade, så godt som ett löfte på hand, att ersättning härför skulle beredas just genom sådana personliga professurer, som skulle gifvas åt personer af mera tillfällig kompetens.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall

till utskottets hemställan och *dels* på bifall till reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition.

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i 16:de punkten af utlåtandet n:o 10, röstar

ja;

Den, det ej vill, röstar

nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit den af herrar *G. Eriksson*, *P. Pehrson* m. fl. vid punkten afgifna reservation.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 88 ja men 92 nej; hvadan kammaren beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

I anseende till den långt framskridna tiden uppsköts den vidare föredragningen af föreliggande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt utfärdadt anslag, komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 4.21 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.
